

ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA POTREBA I PROBLEMA MLADIH SA PODRUČJA OPĆINE ILIDŽA

OPĆINA ILIDŽA

Institut za
razvoj mladih KULT

MLADI.ORG

Šeherzada Halimić

Analiza rezultata istraživanja
potreba i problema mladih sa
područja Općine Ilidža

Impressum

Naslov:

Analiza rezultata istraživanja potreba i problema mladih sa područja Općine Ilidža

Autorica:

Šeherzada Halimić

Izdavač:

Općina Ilidža i Institut za razvoj mladih KULT

Dizajn / DTP:

Peđa Kazazović

Ilidža, 2016.

Sadržaj

Spisak skraćenica	8		
Spisak tabela i grafikona	9		
1. KARAKTERISTIKE UZORKA	12	6. KULTURA I SPORT MLADIH	47
		Zadovoljstvo podrškom kulturi	48
2. OBRAZOVANJE I NAUKA MLADIH	13	7. AKTIVIZAM MLADIH (UČEŠĆE, VOLONTIRANJE I MOBILNOST)	49
Prerano napuštanje obrazovanja	15	Zainteresiranost za politiku	50
Stipendiranje mladih	16	Načini učešća u donošenju odluka i mladi	50
Obrazovanje i zapošljavanje	16	Aktivni mladi	52
Mišljenje mladih o kvalitetu nastave	18		
Učešće u neformalnom obrazovanju	19		
		8. MOBILNOST MLADIH	53
3. RAD, ZAPOSŁJAVANJE I PREDUZETNIŠTVO MLADIH	21	Odlazak iz zemlje	54
Zaposleni mladi	24	9. INFORMIRANJE MLADIH	57
Statistike o tržištu rada	27		
Neformalno tržište rada	27	10. SLOBODNO VRIJEME	58
Usklađenost obrazovanja sa radnim mjestom	28	Iskorištenost slobodnog vremena	58
Diskriminacija i zlostavljanje na radnom mjestu	29		
Percepcija mita i korupcije pri zapošljavanju	30	11. IDENTITET MLADIH	61
Preduzetništvo mladih	31	Regionalna pripadnost	62
Mišljenje mladih o vlastitom biznisu	32	Nacionalna i regionalna pripadnost	62
Vladini programi zapošljavanja	32	12. SIGURNOST MLADIH	65
		Različiti oblici nasilja i mladi	66
4. SOCIJALNA BRIGA MLADIH	33	Međuvršnjačko nasilje	68
Novac i mladi	33	Nasilje na internetu	68
Formiranje porodice i stambeni status mladih	36	Razbojništvo	69
Samoprocjena životnog standarda	37	Nasilje na radnom mjestu	70
Percepcija budućnosti	37	Nasilje od strane partnera	70
		Nasilje od strane određene ekstremističke grupe	70
5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA MLADIH	39	Seksualno nasilje	70
Sistematski pregled	40	Povjerenje i zadovoljstvo vezano za rad policijskih službi	72
Zdravstvene usluge	41	Psihičko nasilje	73
Zdravstveno osiguranje	42	Globalne prijetnje	74
Ginekološki pregled	42	Odgovor na nasilje	75
Intimni odnosi	43		
Bavljenje rekreativnim aktivnostima	44		
Pušenje	44		
Konzumiranje alkoholnih pića	45		
Konzumiranje opojnih droga	46		

Lista skraćenica

BHAS	Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
EU	Evropska unija
Eurostat	Evropski statistički ured
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FZS	Federalni zavod za statistiku
ILO	International labour organization/ Međunarodna organizacija rada
KM	Konvertibilna marka (valuta BiH)
NVO	Nevladina organizacija
Popis	Popis stanovništva u BiH 2013. godine
Strategija	Strategija prema mladima općine Ilidža 2017-2021.

Spisak tabela i grafikona

- Tabela 1. Demografske karakteristike uzorka
- Tabela 2. Opći podaci o srednjem obrazovanju za općinu Ilidža
- Tabela 3. Nivo obrazovanja koje trenutno pohađaju mladi sa Ilidže
- Tabela 4. Procent mladih općine Ilidža koji su prerano napustili obrazovanje
- Tabela 5. Razlozi zbog kojih mladi napuštaju obrazovanje
- Tabela 6. Promjene u procjenama o korisnosti obrazovanja u svrsi zapošljavanja u struci
- Tabela 7. Najveći problemi formalnog obrazovanja
- Tabela 8. Zaposleni i nezaposleni (mart 2014.)
- Tabela 9. Zaposleni u Kantonu Sarajevo po djelatnostima (mart 2014. g.)
- Tabela 10. Usklađenost obrazovanja sa radnim mjestom
- Tabela 11. Diskriminacija prema djevojkama na tržištu rada
- Tabela 12. Redovitost plaće
- Tabela 13. Percepcija podmićivanja u svrhu zapošljavanja
- Tabela 14. Stav mladih prema pokretanju vlastitog biznisa
- Tabela 15. Doprinos mladih kućnom budžetu
- Tabela 16. Mladi i štednja
- Tabela 17. Učestalost obavljanja sistematskih pregleda mladih u dobi od 15 do 30 godina
- Tabela 18. Stepen zadovoljstva mladih uslugama domova zdravlja
- Tabela 19. Seksualna aktivnost mladih
- Tabela 20. Odgovori na pitanje: Jeste li u posljednjih 6 mjeseci imali intimni odnos sa jednom ili više osoba?
- Tabela 21. Postotak mladih pušača
- Tabela 22. Konzumiranje alkohola u referentnih mjesec dana
- Tabela 23. Konzumiranje opojnih droga u referentnih mjesec dana
- Tabela 24. Zadovoljstvo mladih podrškom kulturi
- Tabela 25. Zadovoljstvo mladih podrškom sportu
- Tabela 26. Mišljenje mladih o tome koliko mladi imaju utjecaja na donošenje odluka koje ih se tiču na lokalnom nivou
- Tabela 27. Učešće mladih u dobi između 15 i 30 godina u određenim oblicima aktivizma
- Tabela 28. Članstvo u organizacijama
- Tabela 29. Razlozi radi kojih bi mladi napustili BiH već sutra ukoliko bi im se pružila prilika
- Tabela 30. Odgovor mladih na pitanje koliko vezanim se osjećaju za pojedine elemente pripadnosti
- Tabela 31. Povjerenje u policijske službenike i službenice
- Tabela 32. Zadovoljstvo radom policijskih službi
- Tabela 33. Prepoznavanje psihičkog nasilja
- Tabela 34. Percepcija nasilja nad ženama i muškarcima

Grafikon 1. Procjena korisnosti stečenog znanja u procesu daljeg obrazovanja

Grafikon 2. Mišljenje mladih o tome u kojoj mjeri njihovo obrazovanje može osigurati zaposlenje u struci

Grafikon 3. Razlike temeljene na spolu kada je u pitanju učešće u neformalnom obrazovanju

Grafikon 4. Radno sposobno stanovništvo, radna snaga, zaposleni i nezaposleni

Grafikon 5. Zaposleni općine Ilidža prema spolu

Grafikon 6. Radno sposobno stanovništvo i udio u zaposlenim općine Ilidža

Grafikon 7. Veličina neformalnog tržišta rada

Grafikon 8. Zaposleni mladi prema vrsti ugovora koji imaju sa poslodavcem

Grafikon 9. Zlostavljanje na radnom mjestu

Grafikon 10. Percepcija podmićivanja kako bi se dobio posao u javnom ili privatnom sektoru

Grafikon 11. Mladi koji su pohađali i mladi koji bi željeli pohađati poslovni seminar za mlade

Grafikon 12. Mladi koji doprinose kućnom budžetu u odnosu na spol

Grafikon 13. Ukupna mjesečna primanja domaćinstva

Grafikon 14. Ukupna mjesečna potrošnja mladih Ilidže

Grafikon 15. Stambeni status mladih općine Ilidža

Grafikon 16. Procjena životnog standarda

Grafikon 17. Percepcija vlastite budućnosti

Grafikon 18. Percepcija budućnosti društva

Grafikon 19. Razlozi obavljanja sistematskog pregleda

Grafikon 20. Zdravstvene usluge specifično namijenjene mladima

Grafikon 21. Bavljenje rekreativnim aktivnostima

Grafikon 22. Zainteresiranost mladih za politiku

Grafikon 23. Mladi koji su putovali u posljednjih 12 mjeseci

Grafikon 24. Spremnost mladih općine Ilidža na odlazak u inostranstvo

Grafikon 25. Aktivnosti na koje su mladi trošili dva ili više sati dnevno

Grafikon 26. Najčešće sedmične aktivnosti mladih

Grafikon 27. Učestalost posjećivanja kladionica kod mladih općine Ilidža

Grafikon 28. Spremnost na brak sa osobom druge nacionalnosti

Grafikon 29. Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom u mjestu stanovanja

Grafikon 30. Nasilje u porodici

Grafikon 31. Međuvršnjačko nasilje

Grafikon 32. Nasilje na internetu

Grafikon 33. Razbojništvo

Grafikon 34. Mladi koji su bili žrtve određenih oblika nasilja

Grafikon 35. Mladi koji poznaju žrtve određenih oblika nasilja

Grafikon 36. Poznavanje pojmova mobing i buling

Grafikon 37. Slažete li se da naše društvo može adekvatno odgovoriti globalnim terorističkim prijetnjama?

Grafikon 38. Reakcija na nasilje s obzirom na spol

Uvod i metodologija

Važeća trogodišnja Strategija prema mladima općine Ilidža istječe sa krajem 2016. godine. Stoga je Općina Ilidža pristupila izradi četvrte po redu Strategije prema mladima Općine Ilidža. Inače, Ilidža je općina u Federaciji BiH koja je kreirala i usvojila prvu strategiju prema mladima.

Kako su i prethodne strategije donesene u skladu sa Zakonom o mladima FBiH, koji propisuje da se strateški dokument za mlade donosi na osnovu prethodne analize položaja i potreba mladih, tako je i analiza koja slijedi sačinjena u okviru procesa izrade Strategije prema mladima općine Ilidža 2017-2019. (u daljnjem tekstu: Strategija).

Istraživanje i analiza prikupljenih podataka provedeni su u saradnji sa Institutom za razvoj mladih KULT, a poslužit će svim zainteresiranim stranama kao polazna tačka za sačinjavanje svih značajnih dokumenata koji imaju cilj poboljšati položaj mladih općine Ilidža.

Prikupljanje podataka – anketiranje mladih na terenu – provedeno je u junu 2016. godine korištenjem standardiziranog upitnika koji Institut za razvoj mladih KULT koristi za istraživanje problema i potreba mladih u svim istraživanjima ovog tipa u Bosni i Hercegovini, tako da su podaci uporedivi sa svim drugim zajednicama i nivoima vlasti (općinama, kantonima, entitetom) koji imaju provedeno istraživanje o mladima. Osnova za izradu upitnika bio je upitnik Eurostata Evropske unije, koji je prilagođen potrebama lokalne zajednice. Anketari, također mladi, birali su ispitanike metodom slučajnog odabira mladih u dobi između 15 i 30 godina starosti.

Na ovaj način su anketirana 422 ispitanika koji predstavljaju reprezentativan uzorak populacije mladih u dobi između 15 i 30 godina, jer je svaka mlada osoba sa područja općine Ilidža imala podjednaku vjerovatnoću ulaska u uzorak. Prilikom uzorkovanja poštovani su kriteriji određenih demografskih karakteristika značajnih za poređenje rezultata tako da se uzorak sastoji od približno jednakog broja žena i muškaraca te adekvatnog broja mladih koji žive u gradskim i vangradskim sredinama.

Uzorak ove veličine ima grešku uzorka od oko 5% sa nivoom pouzdanosti od 95%. Greška uzorka mora postojati u svakom istraživanju koje tretira uzorak određene populacije, a ne cijelu populaciju zbog toga što rezultati koje dobijemo iz uzorka, u ukupnoj populaciji znače procjene koje kao takve ne mogu biti 100% precizne i moraju imati određeni postotak greške. U praktičnom primjeru ovog istraživanja to znači da svi dobijeni rezultati mogu biti veći ili manji za 5%.

Za analizu prikupljenih podataka korišten je SPSS, programski paket namijenjen statističkoj obradi podataka. Također, u svakoj prilici kada je to bilo moguće, poređenje je rađeno i sa rezultatima istraživanja položaja i potreba mladih općine Ilidža provedenih 2009. i 2012. godine te sa podacima iz istraživanja provedenog na nivou FBiH 2013. godine.

Osim spomenutih baza podataka, korišteni su i podaci državnih institucija: Federalni zavod za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine i Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine te podaci drugih relevantnih institucija.

Rezultati su prikazani u tabelama i grafikonima, te dodatno interpretirani kroz objašnjenja u kraćim tekstovima.

Istraživanjem je obuhvaćeno sedam oblasti koje su od posebnog značaja za mlade, a i sam dokument analize ima strukturu koja prati sljedeće tematske cjeline:

- Obrazovanje i nauka mladih
- Rad, zapošljavanje i preduzetništvo mladih
- Socijalna briga mladih
- Zdravstvena zaštita mladih
- Sigurnost mladih
- Kultura i sport
- Aktivizam (učešće, volontiranje i mobilnost) mladih

Za razliku od prethodnih istraživanja koja nisu tretirala oblast sigurnosti, ova analiza dotiče i pitanja sigurnosti mladih. U kontekstu sve većeg broja različitih prijetnji po sigurnost građana i građanki, oblast sigurnosti mladih postala je značajna i neizostavna tema politika prema mladima tako da je spomenuti standardizirani upitnik kojim su podaci prikupljeni, dopunjen sa nekoliko pitanja vezanih za sigurnost mladih.

1. KARAKTERISTIKE UZORKA

Tabela 1. Demografske karakteristike uzorka

		CIJELI UZORAK	GRADSKJE SREDINE	V A N G R A D S K E SREDINE
Broj ispitanika		422	152	270
SPOL	Muškarci	51%	36%	64%
	Žene	49%	36%	64%
RADNI STATUS	Zaposleni	21%	24%	19%
	Nezaposleni	21%	19%	22%
	Učenici i studenti	50%	48%	51%
	Ostalo	8%	9%	8%
BRAČNI STATUS	Neudana/			
	Neoženjen	84%	85%	
	Udana/Oženjen	11%	11%	11%

Obrazovanje i nauka mladih

2. OBRAZOVANJE I NAUKA MLADIH

Iako broj učenika upisanih u srednje škole u Federaciji BiH opada, općina Ilidža ima stabilan broj srednjoškolaca u protekle tri školske godine.

Srednje škole sa područja općine Ilidža bilježe relativno stabilan broj učenika u posmatrane tri školske godine, bez značajnih promjena u njihovoj spolnoj strukturi osim pada u broju učenica upisanih u škole tehničke struke. Ovaj podatak posebno je zanimljiv upoređimo li ga sa kretanjima u broju srednjoškolaca na nivou Federacije BiH gdje se u posljednjih šest godina bilježi konstantan pad u broju učenika u srednjim školama. Poređenja radi, na nivou Federacije u periodu od dvije školske godine (2013-2015. g.) broj srednjoškolaca opao je za više od 16%. Više detalja o broju učenika u srednjim školama dostupno je u Tabeli 2.

Tabela 2. Opći podaci o srednjem obrazovanju za općinu Ilidža

2012/2013	Upisani učenici			
	Odjeljenja	Svega	Učenice	% učenica
Gimnazija	59	1335	693	52%
Tehničke i srodne škole	21	574	317	55%
2013/2014	Upisani učenici			
	Odjeljenja	Svega	Učenice	% učenica
Gimnazija	63	1392	716	51%
Tehničke i srodne škole	21	581	283	49%
2014/2015	Upisani učenici			
	Odjeljenja	Svega	Učenice	% učenica
Gimnazija	63	1348	696	52%
Tehničke i srodne škole	19	564	271	48%

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Tabela 3. Nivo obrazovanja koje trenutno pohađaju mladi sa Ilidže

	Muškarci	Žene
Srednja stručna škola – trogodišnja	2%	1%
Srednja škola četverogodišnja	33%	40%
Viša škola - dvije godine	2%	0%
Fakultet - društvene i humanističke nauke	20%	24%
Fakultet ekonomija	5%	8%

Fakultet pravo	7%	9%
Fakultet prirodne i tehničke nauke	21%	9%
Fakultet medicina i stomatologija	1%	2%
Magisterij i doktorat	6%	4%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Razlike temeljene na spolu nisu značajne ni kada je u pitanju nivo obrazovanja koje trenutno pohađaju mladi sa područja općine Ilidža. Također, nema značajnih razlika ni u odabiru fakulteta osim kod fakulteta vezanih za prirodne i tehničke struke gdje je upisano značajno više muškaraca nego žena. Žene su nešto zastupljenije na fakultetima društvenog i humanističkog usmjerenja, na ekonomiji i pravu te na fakultetima zdravstvenog smjera. Međutim, te razlike nisu velike. Na magisterij i doktorat upisano je nešto više muškaraca nego žena.

Prerano napuštanje obrazovanja

Prema kriterijima Evropske unije, mladi u dobi između 18 i 24 godine koji su najviše završili srednju trogodišnju školu i nisu nastavili dalje obrazovanje (formalno ili neformalno) posmatraju se kao grupa mladih koja prerano napušta obrazovni sistem.

Tabela 4. Procent mladih općine Ilidža koji su prerano napustili obrazovanje

	2009	2012	2016
Procent mladih u dobi između 18 i 24 godine koji su najviše završili srednje trogodišnje obrazovanje i nisu nastavili obrazovanje	6%	5,2%	3,3%
Žene	4%	2%	2,8%
Muškarci	7%	8%	3,8%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Procent mladih općine Ilidža koji prerano napuštaju obrazovni sistem bilježi pozitivne promjene. te je u periodu od 2009. do 2016. godine opao za skoro polovinu. Pozitivna promjena je i to što se značajno smanjuje broj mladih muškaraca koji prerano napuštaju obrazovanje. Dok je prethodnih godina zabilježen veći procent od 3 do 6 % muškaraca koji prerano napuštaju obrazovanje nego žena, u 2016. godini ta razlika opala je na 1%. Inače, udio muškaraca koji prerano napuštaju obrazovanje uvijek je veći i kod mjerenja u zemljama članicama EU i u Bosni i Hercegovini.

Kada su u pitanju razlozi zbog kojih mladi napuštaju obrazovanje, i dalje je glavni razlog vezan za finansijske faktore.

Kao razlozi vezani za finansijske faktore posmatraju se pronalazak stalnog zaposlenja i općeniti finansijski razlozi. Mladi općine Ilidža su pronalazak stalnog zaposlenja navodili kao najčešći razlog za nenastavljanje školovanja u svim istraživanjima. Nepovoljne finansijske prilike i dalje su značajan razlog zbog kojeg mladi napuštaju obrazovni sistem koji bilježi nizak, ali stabilan porast tokom godina.

Tabela 5. Razlozi zbog kojih mladi napuštaju obrazovanje

Razlozi	2009.	2012.	2016.
Zbog finansijskih razloga	20%	21%	23%
Nisam vidio/la u tome neki smisao	21%	24%	31%
Pronašao sam stalno zaposlenje	31%	29%	36%
Zbog obaveza u vezi s poljoprivrednim poslovima kod kuće	5%	--	1%
Zbog obaveza u kući (kućanski poslovi)	4%	5%	4%
Nešto drugo	11%	18%	5%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Razlozi finansijskog karaktera već odavno su prepoznati kao faktor koji najsnažnije djeluje na mlade ljude kada je u pitanju odluka o daljem školovanju. U istraživanju provedenom 2008. godine na području BiH, finansijski razlozi uočeni su kao najčešći uzročnik preranog napuštanja obrazovanja. Isti slučaj zabilježen je i 2013. u istraživanju provedenom na nivou Federacije Bosne i Hercegovine.

Međutim, pojava na koju bi trebalo obratiti posebnu pažnju jeste značajan porast u broju mladih koji obrazovanje ne nastavljaju jer u tome ne vide smisao. Nemogućnost pronalaska smisla u obrazovanju, kao značajnog faktora napuštanja obrazovnog sistema, porastao je za cijelih 10% od 2009. godine, bez razlika baziranih na spolu i tipu naselja.

Razlike temeljene na spolu i tipu naselja primjetne su kod razloga "obaveze u kući (kućanski poslovi)", zbog kojeg žene i mladi iz vangradskih sredina značajno češće napuštaju obrazovanje. Također, muškarci i mladi iz vangradskih sredina češće navode pronalazak stalnog zaposlenja kao razlog napuštanja obrazovanja. Napomena: Napuštanje obrazovanja u ovom kontekstu odnosi se na napuštanje bilo kojeg upisanog, a potom napuštenog nivoa obrazovanja, a ne samo na pojavu preranog napuštanja obrazovanja.

Stipendiranje mladih

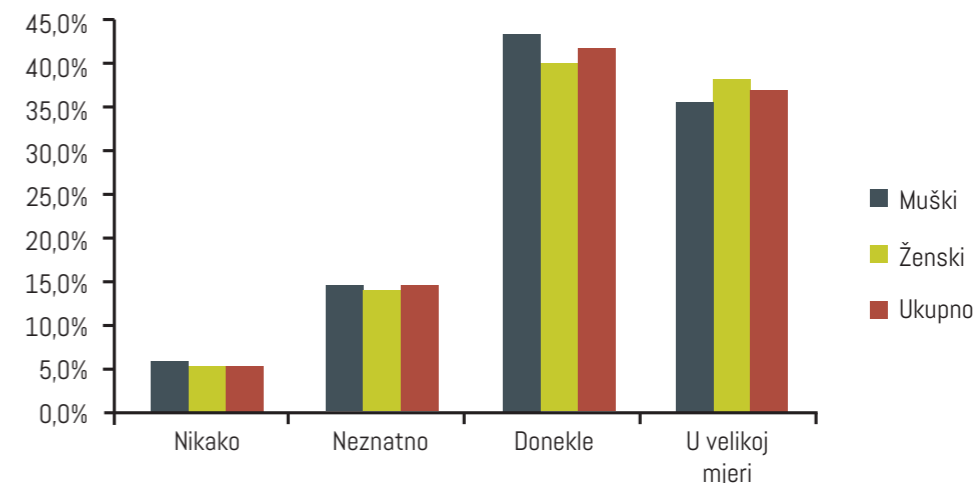
Iako mladi napuštaju obrazovni sistem najčešće zbog razloga finansijske prirode, 89% mladih općine Ilidža nema stipendiju.

Od oko 4% mladih koji primaju stipendiju, 3% je onih koji stipendiju dobijaju od lokalnog nivoa vlasti, dakle, od Općine Ilidža. Nepunih 1% stipendiju prima sa kantonalnog nivoa. Mjesečni iznosi stipendija najčešće su oko 100 KM.

Obrazovanje i zapošljavanje

Znanje koje su stekli ili još uvijek stječu u obrazovnom procesu veći dio mladih općine Ilidža ocjenjuje više pozitivno nego negativno kada govorimo o korisnosti tog znanja u kontekstu omogućavanja daljeg obrazovanja. Bez značajnih razlika temeljenih na spolu, mladi procjenjuju kako će im obrazovanje koje su završili ili trenutno pohađaju pružiti znanja i vještine potrebne za obrazovanje na višem nivou.

Grafikon 1. Procjena korisnosti stečenog znanja u procesu daljeg obrazovanja

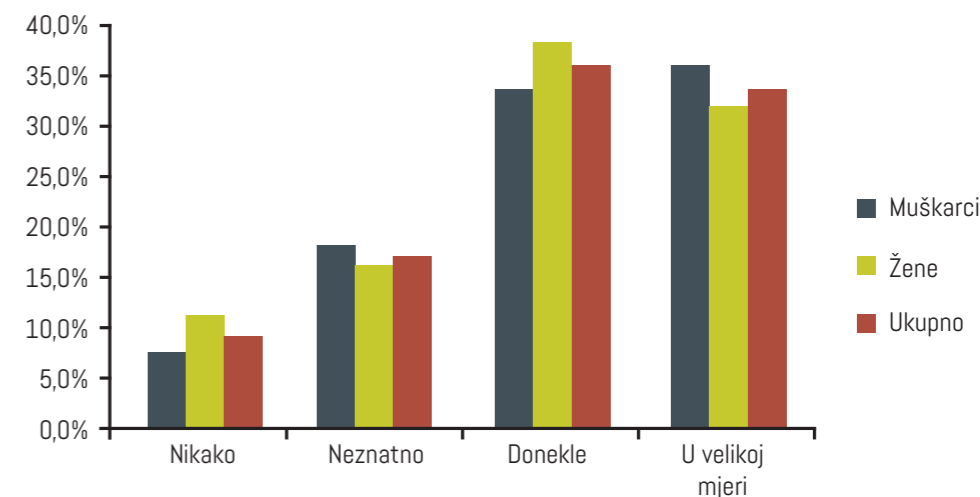
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Međutim, te su procjene nešto negativnije kada se radi o procjeni korisnosti obrazovanja u svrzi zapošljavanja u struci jer su mladi nešto manje uvjereni da će im obrazovanje koje su stekli ili još uvijek stječu pomoći da se zaposle u struci.

Sva posmatrana istraživanja o mladima u BiH pokazuju dosljednost u mišljenju mladih da im obrazovanje koje su stekli ili još uvijek stječu neće pomoći da se zaposle u struci. Mišljenje mladih općine Ilidža dosta je slično onome koje imaju mladi na nivou FBiH, 30% mladih u FBiH smatra da će im obrazovanje koje su stekli ili još uvijek stječu u velikoj mjeri pomoći da se zaposle u struci, a isto mišljenje ima 33,5% mladih općine Ilidža (2012. godine, procent je iznosio 37%).

Da će im obrazovanje donekle pomoći smatra 35,6% mladih općine Ilidža, što je za oko 10% niže od rezultata iz 2012. godine, te za isto toliko niže od prosjeka FBiH. Onih koji smatraju da im obrazovanje neće nikako pomoći da se zaposle u struci ili da će tek neznatno pomoći je 27%, što je za 7% više od prosjeka FBiH i značajno više od rezultata iz 2012. godine kada je 15% mladih općine Ilidža dalo ovakvu procjenu.

Grafikon 2. Mišljenje mladih o tome u kojoj mjeri njihovo obrazovanje može osigurati zaposlenje u struci

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Tabela 6. Promjene u procjenama o korisnosti obrazovanja u svrsi zapošljavanja u struci

Koliko će vam obrazovanje koje ste stekli ili još uvijek stječete, pomoći da se zaposlite u struci?	2009.	2012.	2016.
Nikako	4%	5,7%	9,7%
Neznatno	9%	9,1%	17%
Donekle	44%	45,3%	36%
U velikoj mjeri	37%	36,9%	33,5%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mišljenje mladih o kvalitetu nastave

Kao najveći problem formalnog (redovnog školskog) obrazovanja mladi navode nedostatak praktične nastave. Zbog činjenice da vrlo mali broj mladih ima priliku i praktično iskustiti zanimanje za koje se obrazuje, kod mladih je u velikoj mjeri prisutan strah od praktičnog rada odmah nakon završetka škole ili fakulteta. Nezadovoljstvo mladih mogućnostima za učešće u praktičnoj nastavi prisutno je još od 2009. godine jednakim intenzitetom, a navodi se i kao najveći problem obrazovnog sistema i kod istraživanja na nivou FBiH iz 2013. godine. Osim toga, mladi su i dalje nezadovoljni preopširnim nastavnim planovima i programima iako se kod ovog problema bilježi trend opadanja.

Tabela 7. Najveći problemi formalnog obrazovanja

Šta je najneophodnije izmijeniti na polju formalnog obrazovanja?	2009.	2012.	2016.
Preopširni nastavni planovi i programi	34%	27%	26%
Manjak prakse/praktičnog pristupa u nastavi	32%	34%	32%
Nedostatak stipendija/kreditiranja	7%	12%	7%
Odnos nastavnika prema učeniku/studentu	6%	7%	12%
Neadekvatna tehnička opremljenost	3%	4%	2%
Nestručnost nastavnika i profesora	6%	6%	10%
Manjak dijaloga u učionici	4%	0%	6%
Nedostatak sadržaja o reproduktivnom zdravlju mladih	2%	2%	1%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Pored nedostatka praktične nastave koji mladi smatraju najvećim problemom formalnog obrazovanja, značajan je i broj onih koji smatraju da je problem u odnosu i nestručnosti nastavnika te manjku dijaloga u učionici.

Kako je već ranije pojašnjeno, manjak praktične nastave mladi vide kao najveći problem formalnog obrazovanja koji je potrebno što prije rješavati. Odnos i nestručnost nastavnika sljedeći su po značaju problemi formalnog obrazovanja, a prema mišljenju mladih. Slijede ih nedostatak stipendija/kreditiranja, naročito u visokom obrazovanju te manjak dijaloga u učionici.

Neadekvatna tehnička opremljenost i nedostatak sadržaja o reproduktivnom zdravlju rjeđe su birani odgovori.

Učešće u neformalnom obrazovanju

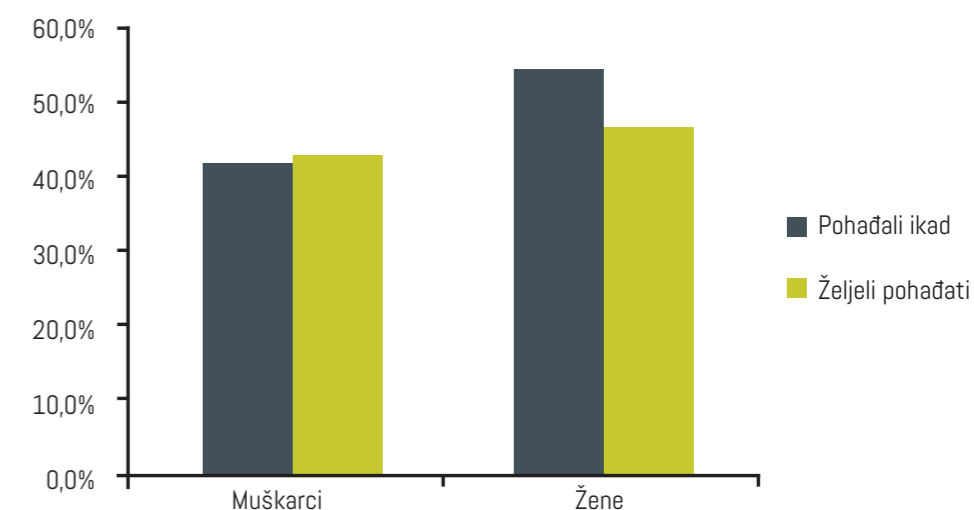
Neformalno (vanškolsko) obrazovanje mladi procjenjuju kao pozitivno iskustvo te je potreba za programima neformalnog obrazovanja i dalje velika.

Mladi procjenjuju kako neformalno obrazovanje pruža mnoštvo pozitivnih prilika za stjecanje upotrebljivih znanja i vještina, ali i prilika za lični rast i razvoj. Udio mladih koji su pohađali neki od programa obuke koji nije u programu redovnog obrazovanja nešto je niži nego prethodnih godina i iznosi 46% sa značajnom razlikom baziranom na spolu, za 12% veći je procent žena koje su pohađale programe neformalnog obrazovanja.

Najčešće teme kurseva/programa neformalnog obrazovanja koje mladi pohađaju vezane su za učenje stranih jezika i informatiku.

Potreba za programima neformalnog obrazovanja i dalje je značajna, jer je 43% mladih potvrdno odgovorilo na pitanje: „Biste li u skorijoj budućnosti željeli pohađati neki trening ili kurs?“.

Muškarci pokazuju nešto manju zainteresiranost za neformalno obrazovanje jer je procent muškaraca koji bi u skorijoj budućnosti željeli pohađati neki od programa neformalnog obrazovanja za 4% niži nego što je to slučaj kod žena. Strani jezici, prvenstveno engleski jezik, i informatika teme su o kojima bi mladi željeli učiti u programima neformalnog obrazovanja.

Grafikon 3. Razlike temeljene na spolu kada je u pitanju učešće u neformalnom obrazovanju

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Rad, zapošljavanje
i preduzetništvo
mladih

3. RAD, ZAPOŠLJAVANJE I PREDUZETNIŠTVO MLADIH

Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine, na teritoriji općine Ilidža živi 14.565 mladih osoba (15 do 29 godina starosti). Mladi čine blizu 22% stanovništva općine Ilidža te predstavljaju 17% od ukupnog broja mladih koji žive na području Kantona Sarajevo.

Statistike o stopama nezaposlenosti stanovništva dosta su neprecizne zbog postojanja velikog broja kontroliranih i nekontroliranih varijabli značajnih za precizno određivanje stope nezaposlenosti. S jedne strane, u nezaposlene osobe ne ubraja se stanovništvo koje ne radi, ali koje po osnovu nekih drugih kategorija ne spada u nezaposleno (penzioneri, osobe nesposobne za rad, učenici i slično), općenito, stanovništvo koje se vodi kao radno neaktivno. Zvanične statistike vode se brojem osoba prijavljenih na biro za zapošljavanje pri čemu je nepoznat broj osoba koje su nezaposlene, ali isto tako i neprijavljene na zvanične zavode za evidenciju nezaposlenosti.

Prema uputama Međunarodne organizacije rada (ILO), standardna međunarodna definicija nezaposlenosti obuhvata sve osobe starije od dobne granice određene za mjerenje ekonomski aktivnog stanovništva, koje su tokom referentnog perioda bile bez posla, tokom tog perioda bile u svakom trenutku na raspolaganju za posao, te aktivno tražile posao. Sva tri kriterija moraju biti zadovoljena istovremeno da bi se neka osoba smatrala nezaposlenom. Međutim, ovakva definicija ne tretira obeshrabrene radnike - osobe koje žele posao, raspoložive su za rad, ali ne rade i ne traže posao jer misle da ga ne mogu naći. Ove osobe čine neiskorišteni radni resurs, ali po definiciji ne ulaze u kategoriju nezaposlenih i često se nazivaju "skrivena nezaposlenost". Ukoliko bi se redefinirali kriteriji nezaposlenosti, ova grupa bi bila uvrštena u radnu snagu, odnosno nezaposlene osobe.

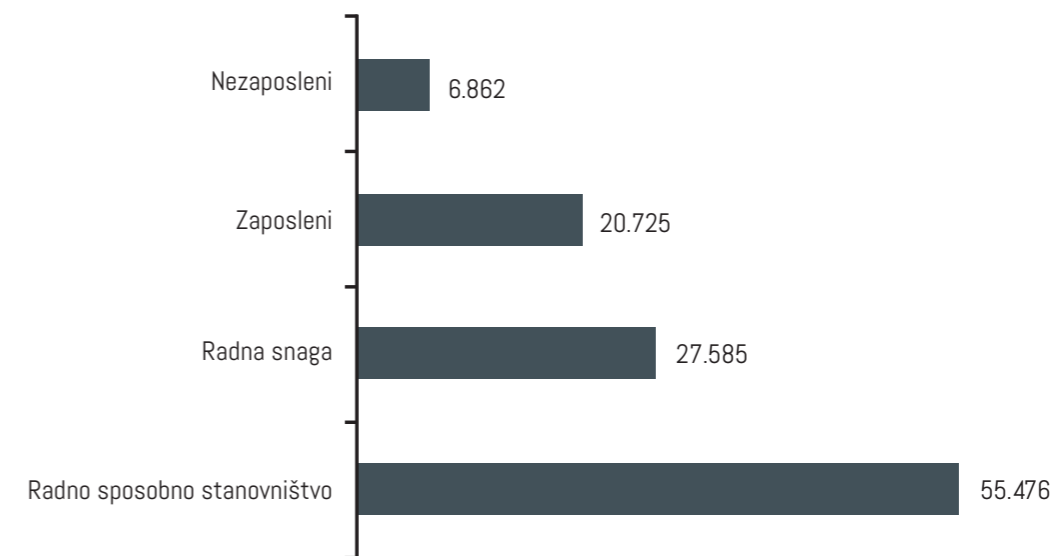
Dodamo li tome osobe koje su prijavljene na evidenciju nezaposlenih, ali su realno zaposlene u svojoj ekonomiji, dolazimo do zaključka da se stope nezaposlenosti uvijek izračunavaju na osnovu procjena, a ne stvarnog stanja.

Kada govorimo o mladima, još je i teže ustanoviti stopu nezaposlenosti kod mladih jer u zvaničnim statistikama dobna skupina mladih najčešće nije posebno evidentirana te su mladi uvršteni u ukupne brojke sa drugim dobnim skupinama.

Rezultati popisa stanovništva u BiH iz 2013. godine vjerovatno sadrže relevantnije podatke, međutim, podaci su još uvijek dostupni samo u formi općih pokazatelja, bez mnogo mogućnosti da se na osnovu njih utvrde precizniji podaci za dobnu grupu mladih.

Prema podacima posljednjeg popisa stanovništva, Ilidža je u 2013. godini imala strukturu radne snage kako je prikazano na grafikonu 4.

Grafikon 4. Radno sposobno stanovništvo, radna snaga, zaposleni i nezaposleni

Izvor: Federalni zavod za statistiku (Popis stanovništva 2013. g.)

Stopa nezaposlenosti u pravilu se iskazuje kao udio nezaposlenih u radnoj snazi te bi u tom kontekstu stopa nezaposlenosti stanovništva Ilidže, a prema rezultatima popisa iz 2013. godine, iznosila 24,88%. Međutim, nije poznato kakav je radni status ostatka radnih resursa raspoloživih unutar radno sposobnog stanovništva – radi se o broju od 27.891 osoba, što je više od broja osoba evidentiranih u radnoj snazi (27.585).

Ovi podaci ne slažu se sa podacima prikupljenim od službi za evidenciju nezaposlenih gdje su stope nezaposlenosti za mart 2014. godine iznosile kako je prikazano u Tabeli 8.

Tabela 8. Zaposleni i nezaposleni (mart 2014.)

Područje	Zaposleni	Nezaposleni	Odnos zaposleni / nezaposleni	Stopa nezaposlenosti
Ilidža	17.570	11.650	1,51	39,87
Kanton Sarajevo	123.324	72.493	1,70	37,02

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Iz svih navedenih podataka nije moguće zaključiti koliko iznosi stopa nezaposlenosti mladih općine Ilidža. No, u pravilu, stope nezaposlenosti mladih uvijek su značajno veće nego stope nezaposlenosti odraslih.

Prema podacima Svjetske banke, stopa nezaposlenosti mladih (15-24) u BiH za 2014. godinu iznosila je 57,5%, dok je stopa nezaposlenosti odraslih iznosila 27,5%. Omjer stope nezaposlenosti mladih naspram stope nezaposlenosti odraslih (25+) veći je od dva što, u suštini, znači da na svaku nezaposlenu odraslu osobu dolaze dvije nezaposlene mlade osobe.

Uzmemo li u obzir podatke o stopi nezaposlenosti stanovništva općine Ilidža te sve navedene informacije o načinima mjerenja stope nezaposlenosti, sa sigurnošću se može tvrditi da stopa nezaposlenosti mladih općine Ilidža iznosi između 50% i 60%.

Bez obzira na navedenu nepreciznost u iskazivanju stope nezaposlenosti stanovništva i mladih, ona je zasigurno mnogo veća od stope nezaposlenosti koju imaju razvijena društva, a koja bi se mogla smatrati optimalnom (5-7%). Činjenica je da većina lokalnih zajednica Bosne i Hercegovine, uključujući i Ilidžu, ima zabrinjavajuće stope nezaposlenosti kojima se prioritarno mora baviti.

Nezaposlenost je uzročnik skoro svih negativnih pojava u životu pojedinca, ali i društva u cjelini. Zbog nezaposlenosti mladi se teško odlučuju za osnivanje porodice što se odražava na natalitet, primorani su živjeti u zajedničkim domaćinstvima, najčešće sa roditeljima, što ograničava mogućnosti za osamostaljenjem i preuzimanjem pune odgovornosti za vlastiti život. Negativne posljedice dugoročne nezaposlenosti na mentalno zdravlje su nemjerljive. U svom najgorem obliku, nezaposlenost uzrokuje i siromaštvo sa svim poteškoćama koje ono nosi.

Zaposleni mladi

Svaka sedma zaposlena osoba u Kantonu Sarajevo mlađa je od 30 godina. Učešće mladih (19-29) u ukupno zaposlenom stanovništvu Kantona Sarajevo je nepunih 15%. Procjenjuje se da i općina Ilidža ima sličnu dobnu strukturu zaposlenih.

Među zaposlenim stanovnicima Kantona Sarajevo tek svaka sedma osoba pripada kategoriji mladih. Pojednostavljeno, to znači da od ukupno 113.103 zaposlenih osoba samo 16491 su mladi. Podaci za općinu Ilidža nisu dostupni, no opravdano je za pretpostaviti da i općina Ilidža slijedi sličnu strukturu zaposlenih kada je u pitanju dob.

Tabela 9. Zaposleni u Kantonu Sarajevo po djelatnostima (mart 2014. g.)

Djelatnost	Bruto plaća u KM	Ukupan broj zaposlenih	Od toga mladih	% mladih u ukupno zaposlenim
Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	852	2422	641	26%
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	1.145	21.533	5.117	24%
Poslovanje nekretninama	1480	939	213	23%
Informacije i komunikacije	1.903	7401	1413	19%
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.590	5.863	1.048	18%

Građevinarstvo	1.042	6.294	1.104	18%
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	985	2.791	474	17%
Prerađivačka industrija	1.122	11.125	1.842	17%
Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	2404	5.545	889	16%
Vađenje ruda i kamena	1.204	123	15	12%
Ostale uslužne djelatnosti	1.813	1481	177	12%
Obrazovanje	1.576	9.902	982	10%
Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	1.714	8.567	782	9%
Umjetnost, zabava i rekreacija	1459	1.663	149	9%
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	1.310	675	59	9%
Prijevoz i skladištenje	1.565	6.838	559	8%
Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1.352	2.526	188	7%
Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom, plinom, parom i klimatizacija	2.342	2.026	112	6%
Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	2.123	15.389	727	5%
		113.103	16491	15%

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Zaposleni mladi uglavnom rade u djelatnostima u kojima su prihodi dosta niži te su i znatno manje plaćeni za posao koji rade nego što je to slučaj sa odraslima.

Najveći broj mladih ljudi u Kantonu Sarajevo zaposlen je u sljedećim djelatnostima: trgovina na veliko i na malo/popravak motornih vozila i motocikala, prerađivačka industrija, informacije i komunikacije te građevinarstvo. Međutim, udio mladih u ukupno zaposlenima u određenim djelatnostima ne slijedi isti raspored.

Procentualno, u odnosu na ukupno zaposlene u određenoj djelatnosti, najviše mladih zaposleno je u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo). Slijede djelatnosti trgovine na veliko i malo, poslovanje nekretninama, informacije i komunikacije, stručne, naučne i tehničke djelatnosti i građevinarstvo.

Međutim, dosta niska procentualna zastupljenost mladih je u djelatnostima javne uprave, proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija te snabdijevanju vodom, upravljanju otpadom i sanacijom okoliša.

Važno je naglasiti da su plaće u djelatnostima u kojima radi najviše mladih dosta niže nego plaće u djelatnostima koje ne upošljavaju mlade u značajnoj mjeri. Bruto plaća u djelatnosti koja procentualno upošljava najviše mladih (djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) iznosi 852 KM, dok je bruto plaća u djelatnosti javne uprave koja procentualno upošljava najmanje mladih više od dva puta veća i iznosi 2.123 KM. Bruto plaća u djelatnosti proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija koja u ukupno zaposlenim ima 6% mladih iznosi 2.342 KM, a u trgovini na veliko i malo koja u ukupno zaposlenim ima 24% mladih bruto plaća je duplo niža i iznosi 1.145 KM.

Što se tiče spolne strukture zaposlenih osoba, udio muškaraca u radno sposobnom stanovništvu je niži, a njihova zaposlenost ipak veća nego što je to slučaj kod žena koje čine veći dio radno sposobnog stanovništva, ali je njihovo učešće u zaposlenom stanovništvu niže.

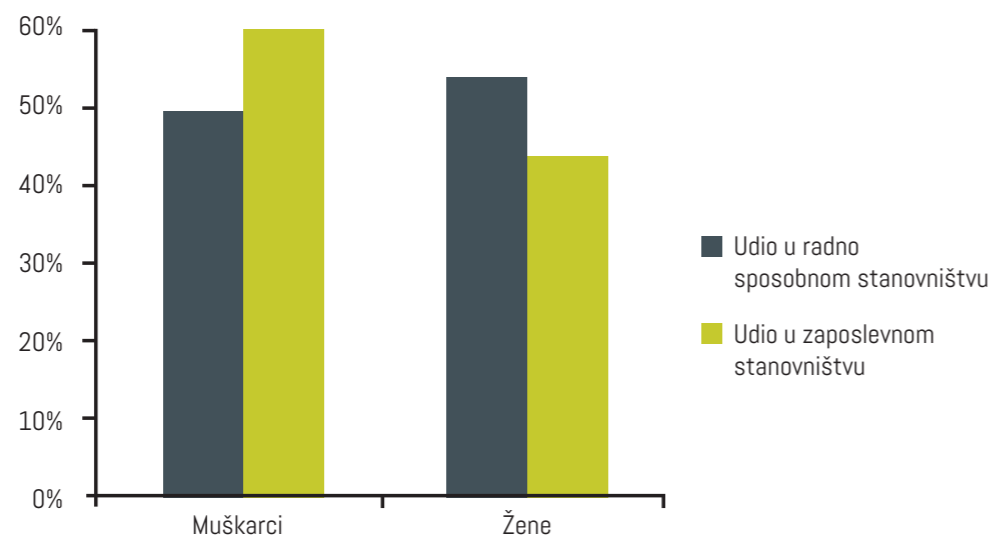
Grafikon 5. Zaposleni općine Ilidža prema spolu

Izvor: Federalni zavod za statistiku (Popis stanovništva 2013. g.)

Segmentacija na osnovu spola i dobi radno sposobnog stanovništva te udjela u radnoj snazi za općinu Ilidža nije dostupna, ali onda kada takve statistike postoje, uglavnom pokazuju kako je zaposlenost na osnovu spola u ukupnoj populaciji razmjerna i u populaciji mladih. Stoga se može zaključiti kako su i djevojke u nepovoljnijem položaju kada je u pitanju zaposlenost nego što je to slučaj kod muškaraca.

Grafikon 6. Radno sposobno stanovništvo i udio u zaposlenim općine Ilidža

Izvor: Federalni zavod za statistiku (Popis stanovništva 2013. g.)

Statistike o tržištu rada

Prema analizama koje provodi portal Posao.ba (www.posao.ba), a koji oglašava preko 90% radnih mjesta u Bosni i Hercegovini, pet najtraženijih zanimanja u 2015. godini su: prodavač/trgovac, operater u pozivnom centru, komercijalista, programer i medicinsko osoblje (njegovateljice, pomoćnici i slično).

Međutim, ukoliko tržište rada posmatramo u kontekstu ponude radnih mjesta i potražnje za radnim mjestima, onda bi, nažalost, mogli zaključiti kako tržište rada u BiH skoro i ne postoji. Prema procjenama Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, u 2015. godini evidentirano je 315.000 nezaposlenih osoba, a prema podacima portala Posao.ba, u 2015. godini zabilježeno je nešto više od 20.000 otvorenih radnih pozicija što ustvari ne zadovoljava ni 7% potreba za radnim mjestima. Poslodavci su tokom 2015. godine zaprimili blizu 300.000 prijave na oglašena radna mjesta, dok je u prosjeku na jedan oglas apliciralo 30 kandidata, odnosno 20% više u odnosu na 2014. godinu (rezultati godišnje analize tržišta rada portala Posao.ba). Najviša ponuda poslova bila je u većim gradovima BiH, pa je tako na prvom mjestu prema ponudama poslova glavni grad BiH, sa 27,9% od ukupnog broja objavljenih oglasa, a potom slijede Banja Luka (74%) i Mostar (4,8%).

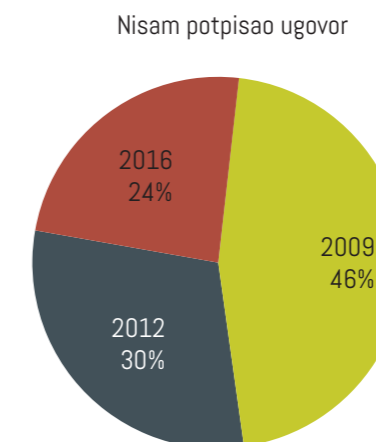
Poslodavci su tokom 2015. najčešće tražili poznavanje rada na računaru (20,5%), te poznavanje engleskog jezika (21,1%). U odnosu na protekle godine, tokom 2015. godine sve više je bilo traženo i poznavanje drugih stranih jezika, od kojih je u objavljenim oglasima za posao najtraženiji bio njemački jezik.

Uporedimo li poznavanje stranih jezika kod mladih u općine Ilidža sa navedenom potražnjom za poznavanjem jezika od strane poslodavaca, možemo zaključiti da mladi općine Ilidža dobro odgovaraju potrebama tržišta rada kada je u pitanju poznavanje stranih jezika jer ih preko 80% govori engleski jezik, a 47% govori njemački jezik.

Neformalno tržište rada

Neformalno tržište rada općine Ilidža je u opadanju kada su u pitanju mladi. U prvom istraživanju iz 2009. godine 26% zaposlenih mladih nije imalo potpisan nikakav ugovor sa poslodavcem. U 2016. godini taj procent je opao na 13% (2012. godine je iznosio 16%). Iako se uočavaju promjene na bolje kada je u pitanju uključenost mladih u neformalno tržište rada, ne smije se zanemariti podatak da 13% mladih i dalje radi „na crno“.

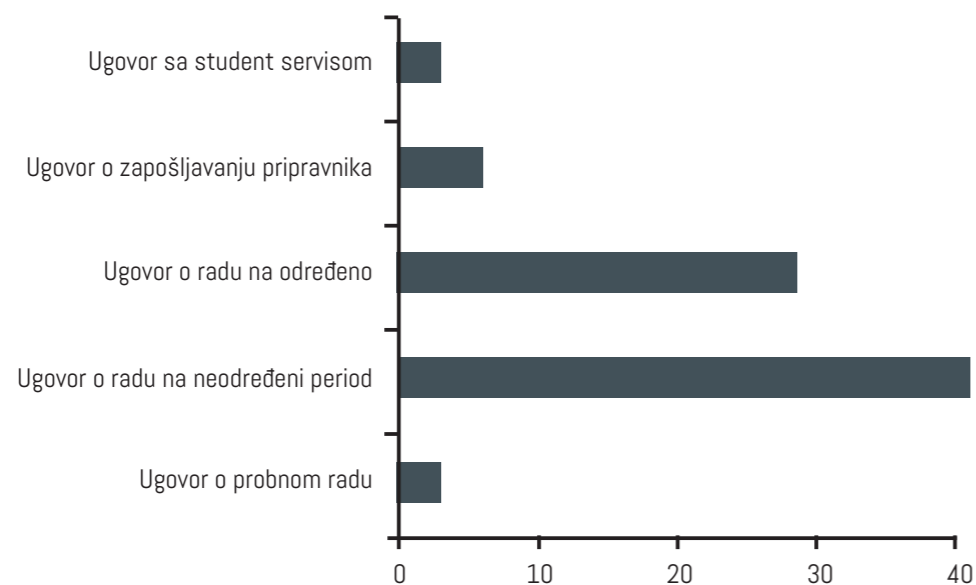
Grafikon 7. Veličina neformalnog tržišta rada

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Od ukupnog broja zaposlenih mladih, ugovor na neodređeno ima 40% mladih, ugovor na određeno ima 28% mladih, pripravnički ugovor ima 6% mladih, a mali procent zauzimaju ugovori o probnom radu i ugovori sa studentskim servisom (6% zajedno).

Grafikon 8. Zaposleni mladi prema vrsti ugovora koji imaju sa poslodavcem

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Usklađenost obrazovanja sa radnim mjestom

Oko 43% mladih općine Ilidža ne radi poslove za koje su se školovali.

Procent mladih općine Ilidža koji smatraju kako ne rade posao za koji su se školovali jednak je rezultatima iz istraživanja na nivou FBiH 2013. godine i iznosi 29%. Dodamo li tome mlade koji rade poslove koji „nisu baš“ u skladu sa njihovom strukom, dolazimo do procenta od 43% mladih općine Ilidža koji su u većoj ili manjoj mjeri zaposleni izvan svoje struke.

Tabela 10. Usklađenost obrazovanja sa radnim mjestom

Mladi koji smatraju da se nisu školovali za posao koji rade	2009.	2012.	2016.
Ukupno	39%	58%	43%
Žene	7%	47%	49%
Muškarci	31%	67%	38%

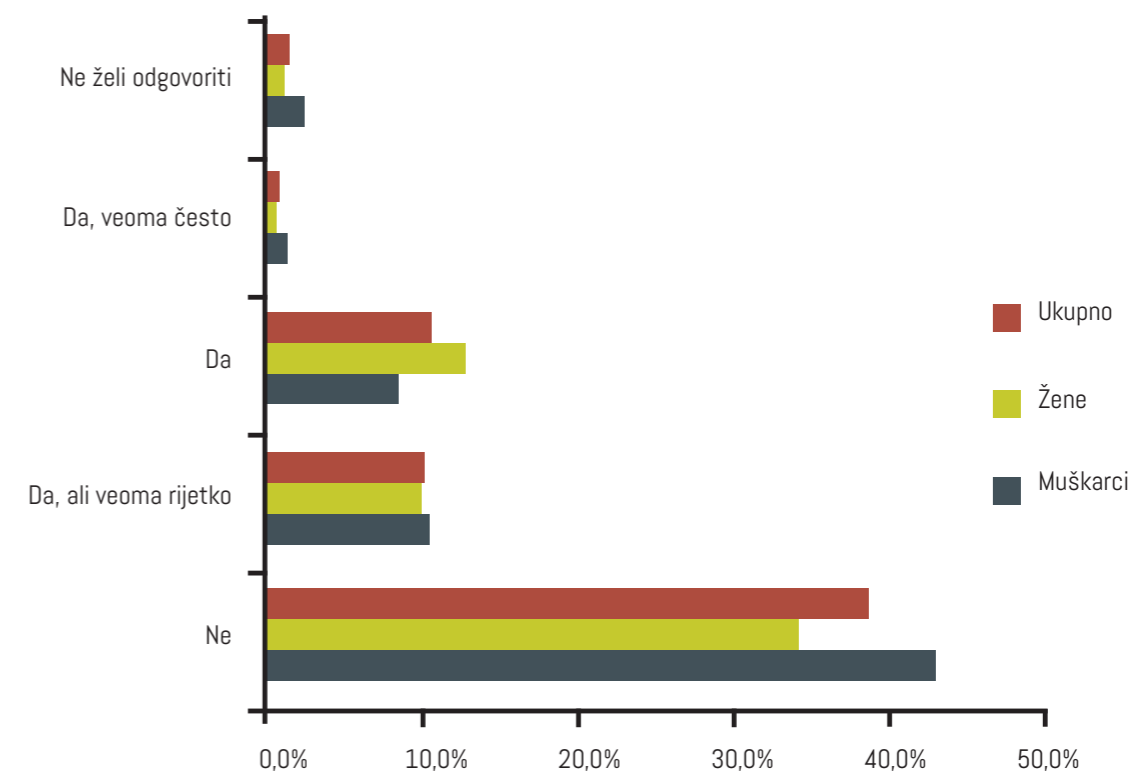
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Diskriminacija i zlostavljanje na radnom mjestu

Oko 22% mladih općine Ilidža su, kroz radno iskustvo, bili svjedoci nekog oblika zlostavljanja na poslu, a koje je ostavilo posljedice na duševno i tjelesno zdravlje njih samih ili njihovih kolega ili kolegica.

Od toga, 10% mladih zlostavljanju je svjedočilo rijetko, 1% vrlo često, a 10% je odabralo samo odgovor "da" bez naglašavanja je li se radilo o učestalim ili rijetkim slučajevima zlostavljanja.

Grafikon 9. Zlostavljanje na radnom mjestu

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada se govori o percepciji zlostavljanja mladih u okviru radnih odnosa, statistike se pogoršavaju – 2009. godine 8% mladih percipiralo zlostavljanje, a 2012. godine 9% mladih.

Udio mladih općine Ilidža koji su svjedočili nekom obliku zlostavljanja na radnom mjestu (22%) je veći od onog do kojeg je došlo istraživanje u FBiH 2013. godine, gdje je 13% mladih izjavilo kako su bili svjedoci zlostavljanja na radnom mjestu.

Djevojke nešto češće svjedoče nasilju nego muškarci (23% : 21,5%).

Tabela 11. Diskriminacija prema djevojkama na tržištu rada

Slažete li se sa mišljenjem da se prema ženama vrši diskriminacija na tržištu rada?	2009.	2012.	2016.
Slažem se	33%	44%	35%
U potpunosti se slažem	24%	18%	30%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Oko 11% mladih navodi kako na svom poslu plaću ne primaju redovnu, a dio nikako što je više zastupljeno kod žena

Tabela 12. Redovitost plaće

Primate li redovno svoju plaću?	Gradske sredine	Vangradske sredine	Muškarci	Žene	Ukupno
Ne	5,8%	14%	1,5%	5,5%	3,3%
Da, ali ne redovno	9,6%	5,6%	5,9%	9,1%	7,3%
Da, redovno	73,1%	78,9%	75,0%	78,2%	76,4%
Ne želim odgovoriti	11,5%	14,1%	17,6%	7,3%	13,0%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT.

Percepcija mita i korupcije pri zapošljavanju

Tabela 13. Percepcija podmićivanja u svrhu zapošljavanja

	2009	2012	2016
Mladi koji direktno ili indirektno svjedoče o podmićivanju ili kupovini radnog mjesta	68%	55%	65%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

60% mladih općine Ilidža smatra da je praksa podmićivanja kako bi se dobio posao učestala pojava u javnom sektoru, a da praksa podmićivanja postoji, ali nije učestala smatra 28% mladih kada je javni sektor u pitanju.

Percepcija podmićivanja kako bi se dobio posao u realnom sektoru nešto je niža, ali i dalje dosta visoka, 53% mladih smatra da je praksa podmićivanja kako bi se dobio posao u privatnim firmama učestala pojava, a da takva praksa postoji, ali nije učestala smatra 32% mladih općine Ilidža.

Grafikon 10. Percepcija podmićivanja kako bi se dobio posao u javnom ili privatnom sektoru

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

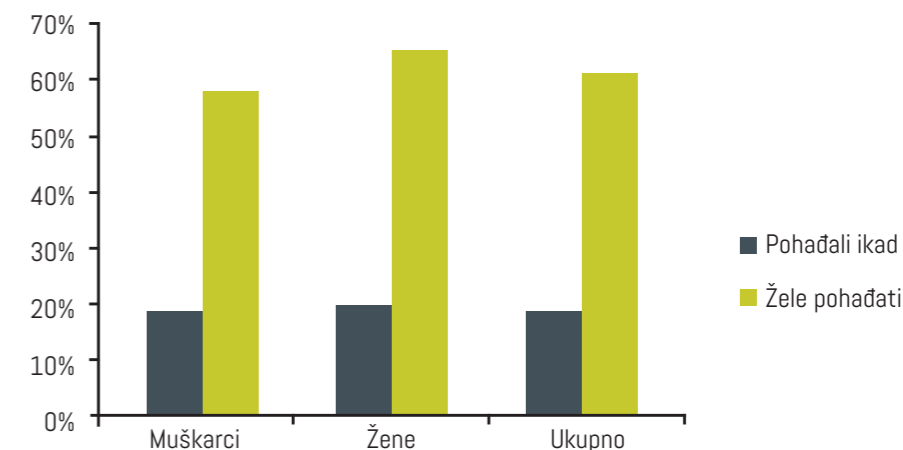
Preduzetništvo mladih

59% mladih smatra da bi im poslovni trening bio od koristi. U prosjeku 18% mladih imalo je priliku učestvovati u određenom poslovnom seminaru za mlade.

Nerazmjernost između broja mladih koji su učestvovali u poslovnom seminaru ili treningu za mlade i broja mladih koji bi željeli učestvovati u takvom seminaru je velika. Oko 18% mladih su nekada pohađali određeni poslovni seminar, dok je onih koji smatraju da bi im takav seminar koristio i koji bi ga željeli pohađati 59%. Razlike bazirane na spolu kod ovih pitanja nisu značajne jer potrebu za edukacijama iz oblasti preduzetništva podjednako imaju i muškarci i žene.

Od 18% mladih koji su pohađali određeni poslovni seminar ili trening, 69% ih navodi kako im je seminar bio vrlo koristan ili koristan. Procent mladih općine Ilidža koji su pohađali poslovni trening za mlade jednak je prosjeku FBiH iz 2013. godine te je porastao za 5% u odnosu na istraživanje provedeno na Ilidži 2012. godine.

Grafikon 11. Mladi koji su pohađali i mladi koji bi željeli pohađati poslovni seminar za mlade

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mišljenje mladih o vlastitom biznisu

Više od polovine mladih rado bi pokrenulo vlastiti biznis. Većini njih u tome je potrebna podrška od samog početka.

Tabela 14. Stav mladih prema pokretanju vlastitog biznisa

	Gradske sredine	Vangradske sredine	Muškarci	Žene	Ukupno
Ne, ni u kom slučaju	9%	20%	16%	16%	16%
Ne, jer nemam osnovne uvjete	29%	18%	19%	25%	22%
Da, ali mi je potrebna podrška od samog početka	46%	46%	45%	47%	46%
Da, jer imam osnovne uvjete za to	11%	7%	11%	5%	8%
Ne zna	5%	8%	7%	7%	7%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Oko 57% muškaraca i 51% žena rado bi pokrenuli vlastiti biznis, ali je većini u tome potrebna podrška od samog početka. Oko 22% mladih ne bi pokrenuli vlastiti biznis, ali iz razloga što nemaju osnovne uvjete za to. Mladih koji ni u kom slučaju ne bi pokrenuli vlastiti biznis je oko 16%.

Vladini programi zapošljavanja

U 2009. godini 31% mladih bilo je upoznato sa nekim od vladinih programa zapošljavanja, 2012. godine taj procent opao je na 27%, a 2016. na 23%. Nepoznavanje vladinih programa zapošljavanja nešto je jače izraženo u vangradskim sredinama. Mladih koji su bili korisnici nekog od vladinih programa podrške zapošljavanju je oko 9%.

Socijalna briga mladih

4. SOCIJALNA BRIGA MLADIH

Novac i mladi

Oko 56% mladih, pogotovo mlade žene, ne mogu doprinijeti kućnom budžetu.

Oni koji uspijevaju doprinijeti, zarađuju malo te uglavnom ne uspijevaju štedjeti.

Mladi uglavnom ne mogu doprinositi kućnom budžetu, što je pojava prisutna već dugi niz godina. Broj mladih koji redovno doprinose kućnom budžetu je u porastu, ali ukupan broj mladih koji redovno ili neredovno doprinose kućnom budžetu skoro je jednak kao i 2009. godine. No, najviše je mladih koji ne mogu doprinijeti kućnom budžetu i iznosi 56%.

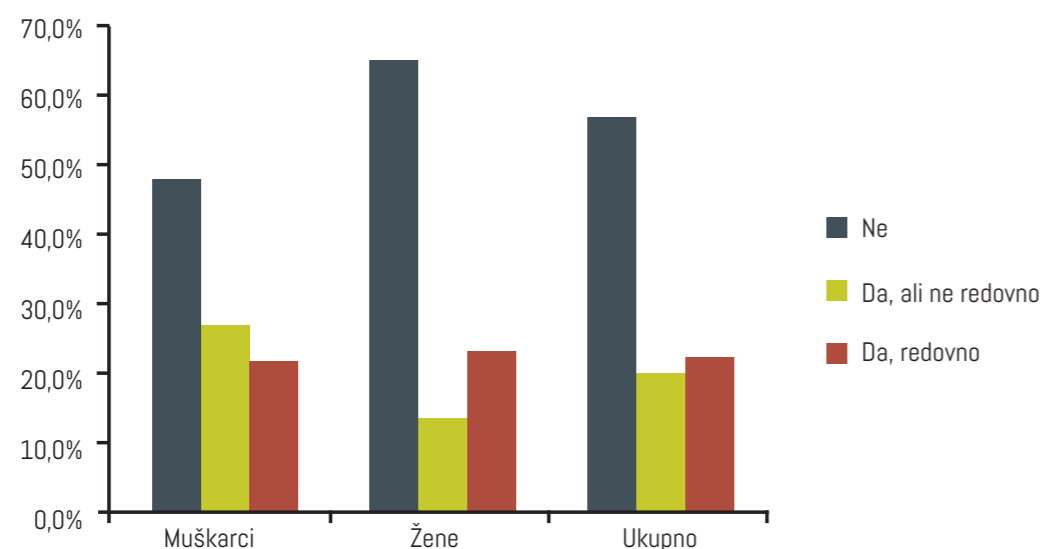
Tabela 15. Doprinos mladih kućnom budžetu

	2009	2012	2016
Mladi članovi domaćinstva koji doprinose kućnom budžetu	19%	21%	21%
Redovno	13%	14%	22%
Da, ali ne redovno	20%	19%	20%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Također, kao i u svim prethodnim istraživanjima provedenim na Ilidži i na nivou FBiH, žene su u nepovoljnijem položaju od muškaraca kada je novac u pitanju. Čak 64% žena u odnosu na 48% muškaraca ne mogu doprinijeti kućnom budžetu. Tek 36% žena u odnosu na 48% muškaraca u mogućnosti su doprinositi kućnom budžetu. Slična slika je i na području FBiH kada su u pitanju mladi i njihove mogućnosti učešća u kućnom budžetu.

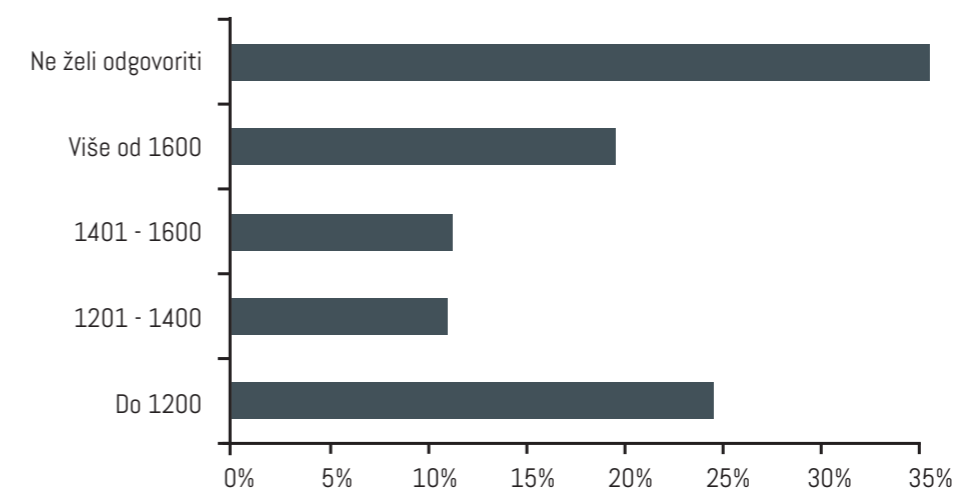
Grafikon 12. Mladi koji doprinose kućnom budžetu u odnosu na spol

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Udio mladih koji ne žele govoriti o novcu uvijek je dosta visok što se evidentira odbijanjem u davanju odgovora na pitanje o tome koliko iznose ukupna mjesečna primanja domaćinstava u kojima žive ili koliko iznose njihova ukupna lična primanja. Čak 48% mladih na nivou FBiH nisu željeli odgovoriti na pitanje o ukupnim prihodima domaćinstva, a na Ilidži procent odbijanja davanja odgovora na pitanje o prihodima domaćinstva iznosi 35%.

Grafikon 13. Ukupna mjesečna primanja domaćinstva

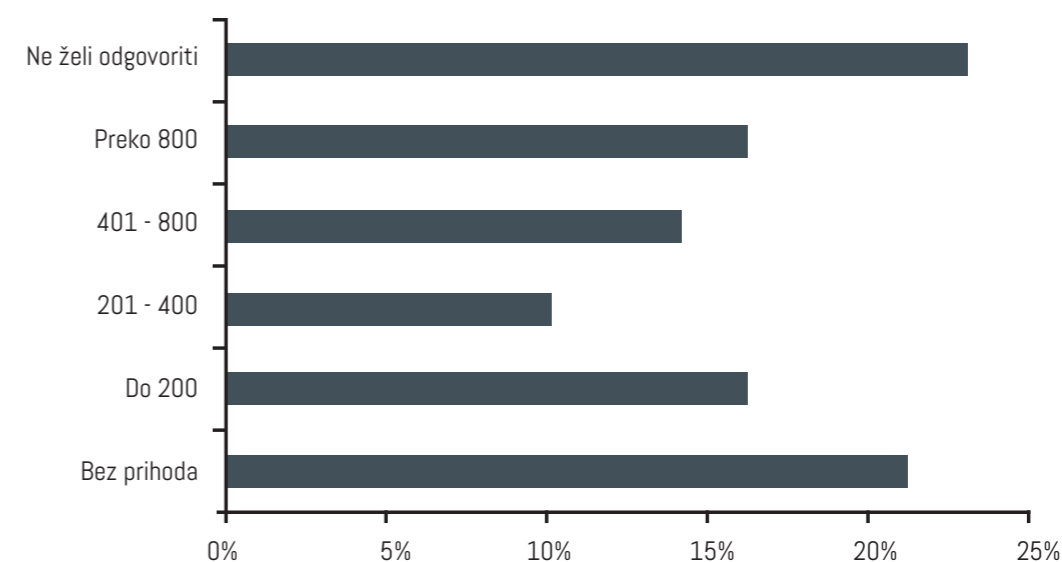

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Oko 25% mladih živi u domaćinstvima čija su ukupna mjesečna primanja ispod 1.200 KM. Uzmemo li u obzir podatak da najveći broj mladih živi u domaćinstvima koja broje tri, četiri ili pet članova, možemo zaključiti da oni i njihove porodice žive dosta teško kada je novac u pitanju.

Kada govorimo o iznosima ukupnih mjesečnih prihoda mladih ljudi, iz podataka u nastavku može se vidjeti kako ih je najviše sa prihodima do 200 KM mjesečno te sa značajnim procentom mladih koji ne žele odgovoriti na ovo pitanje.

Grafikon 14. Ukupna mjesečna potrošnja mladih Ilidže

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kako je već spomenuto, većina mladih ne može kontinuirano odnosno svakog mjeseca uštedjeti određeni iznos novca. Također, veliki broj mladih ne želi odgovoriti na pitanje o mogućnostima štednje, a kod onih koji su odgovorili, najviše je negativnih odgovora.

Tabela 16. Mladi i štednja

Mogućnosti za štednju	Gradske sredine	Vangradske sredine	Muškarci	Žene	Ukupno
Ne	59%	27%	37%	48%	42%
Da	15%	19%	23%	11%	17%
Ne želim odgovoriti	29%	54%	41%	41%	41%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

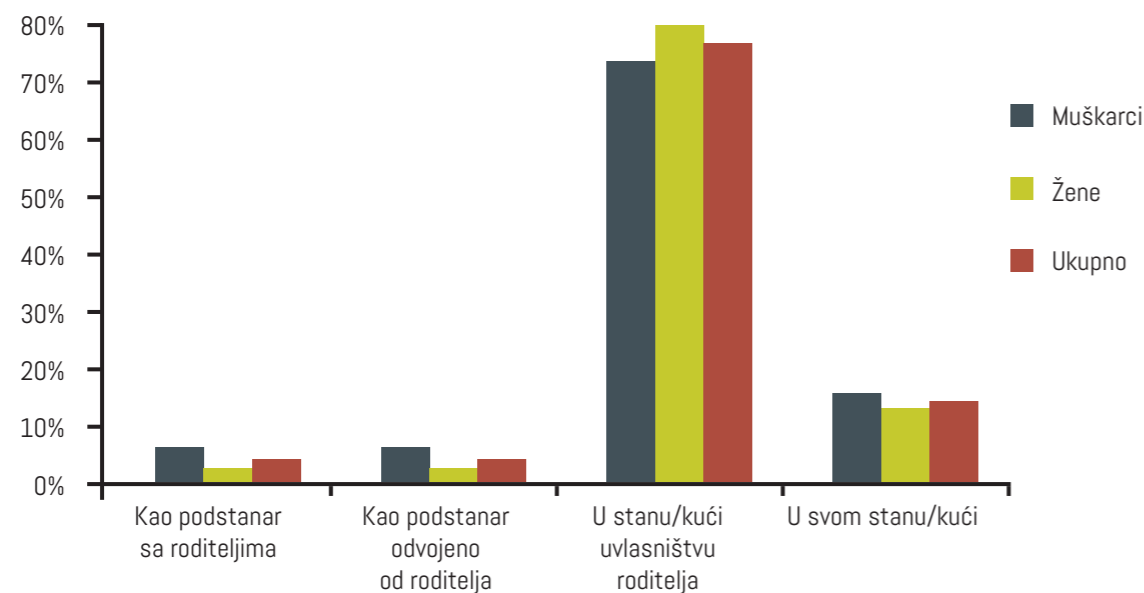
Formiranje porodice i stambeni status mladih

11% mladih općine Ilidža je vjenčano, a 8% ih ima djecu, što je približno prosjeku FBiH gdje je 9% mladih vjenčano, a 7% ima djecu.

Od navedenih 7% mladih koji imaju djecu, 68% ih ima jedno dijete, a 32% imaju dvoje djece.

Značajan pokazatelj socijalnog statusa mladih je i njihov stambeni status. Grafikon 15 pokazuje stambeni status mladih općine Ilidža.

Grafikon 15. Stambeni status mladih općine Ilidža

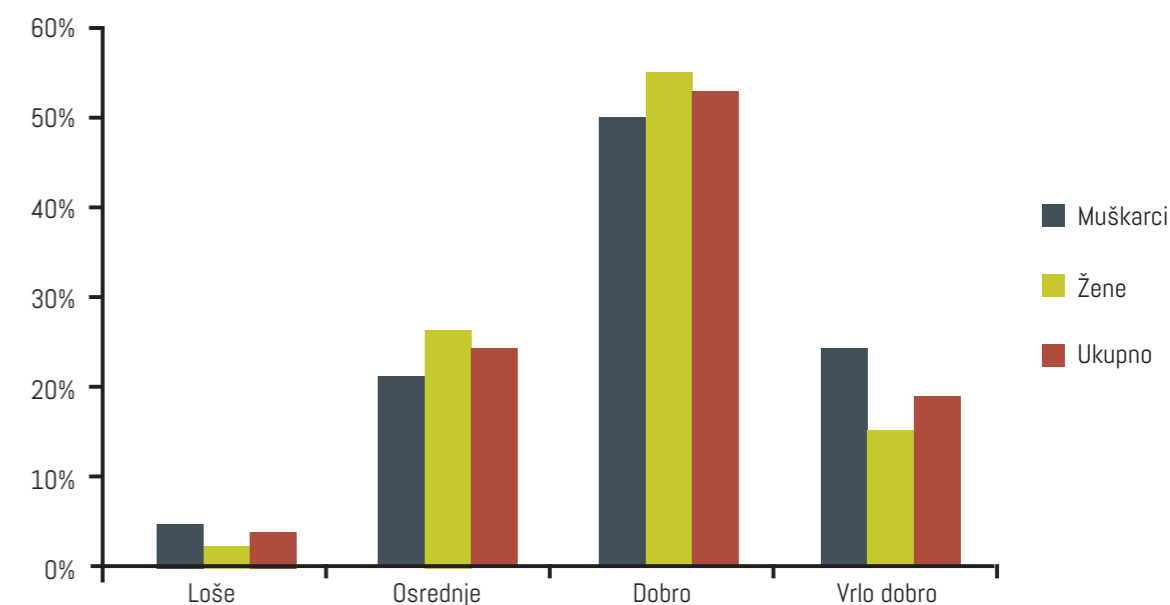
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Procent mladih koji su se uspjeli stambeno osamostaliti je oko 14%. Većina mladih, čak 75%, živi u stanu ili kući koji su u vlasništvu njihovih roditelja. Mali je procent mladih koji žive odvojeno od roditelja kao podstanari (4%).

Samoprocjena životnog standarda

Svoj trenutni životni standard mladi općine Ilidža uglavnom procjenjuju kao dobar (52%). Da imaju osrednji životni standard smatra 24% mladih. Onih koji smatraju da žive vrlo dobro je 19%, a loše i vrlo loše je 4%.

Grafikon 16. Procjena životnog standarda

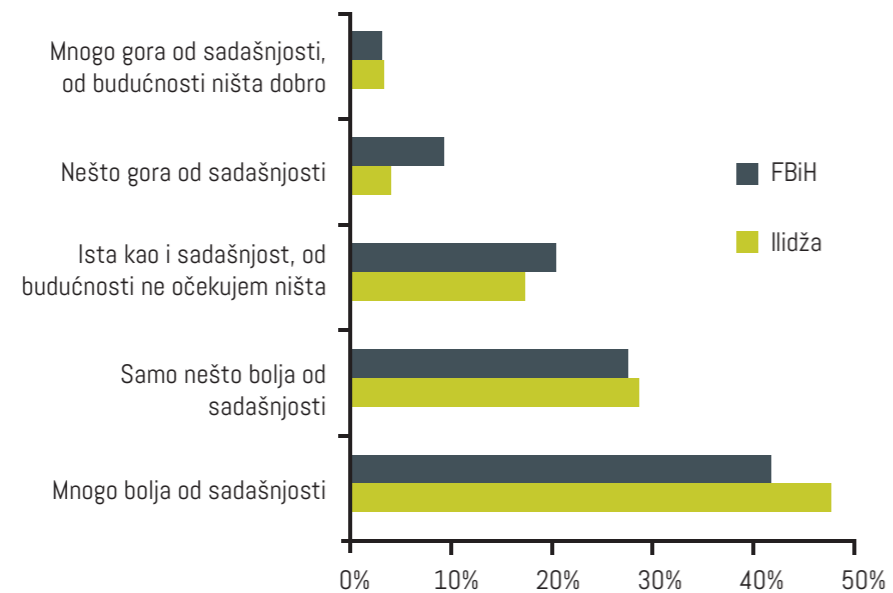

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Percepcija budućnosti

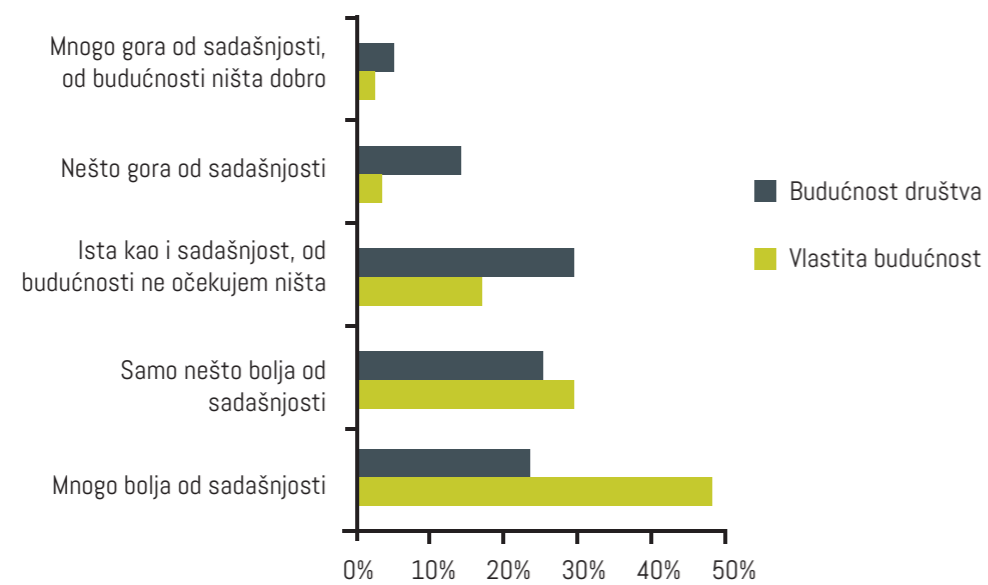
Svoju budućnost mladi općine Ilidža vide nešto povoljnije nego što je to slučaj kod mladih na nivou FBiH. Oko 47% mladih općine Ilidža naspram 41% mladih FBiH budućnost vide kao mnogo bolju od sadašnjosti, a 28% je vide kao samo nešto bolju od sadašnjosti naspram 27% mladih na nivou FBiH.

Udio mladih općine Ilidža koji svoju budućnost vide kao mnogo goru od sadašnjosti i od nje ne očekuju ništa dobro je 3% što je jednako procentu na nivou FBiH. Da se u budućnosti ništa značajno neće promijeniti misli 17% mladih općine Ilidža i 20% mladih na nivou FBiH.

Grafikon 17. Percepcija vlastite budućnosti

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kao i kod mladih na nivou FBiH, percepcija budućnosti društva u cijelosti je nešto negativnija od percepcije lične budućnosti. Također, kao i kod mladih u FBiH, ova pojava može se objasniti činjenicom da većina mladih razmišlja o odlasku iz BiH pa tako doživljavaju da će za sebe moći stvoriti bolju budućnost dok za bh. društvo o tom pitanju ne mogu učiniti mnogo.

Grafikon 18. Percepcija budućnosti društva

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zdravstvena zaštita mladih

5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA MLADIH

Sistematski pregled

Više od polovine mladih općine Ilidža obavilo je sistematski pregled u posljednjih 12 mjeseci što je bolji prosjek nego na nivou FBiH.

Tabela 17. pokazuje koliko redovno mladi općine Ilidža obavljaju sistematski pregled u poređenju sa podacima na nivou FBiH. Oko 53% mladih općine Ilidža obavili su sistematski pregled u posljednjih godinu dana, bez značajne razlike bazirane na spolu. Na nivou FBiH, u referentnih godinu dana, sistematski pregled obavilo je 43% mladih i to 46% muškaraca i 39% žena (7% više muških ispitanika koji su obavili sistematski pregled u posljednjih 12 mjeseci).

Tabela 17. Učestalost obavljanja sistematskih pregleda mladih u dobi od 15 do 30 godina

SISTEMATSKI PREGLED	Muškarci Ilidža	Žene Ilidža	Total Ilidža	Muškarci FBiH	Žene FBiH	Total FBiH
U posljednjih mjesec dana	5%	7%	6%	8%	3%	6%
U zadnja tri mjeseca	10%	6%	8%	9%	10%	9%
U zadnjih 6 mjeseci	15%	17%	16%	14%	10%	12%
U zadnjih godinu dana	25%	21%	23%	15%	16%	16%
Prije više od godinu dana	14%	23%	18%	20%	19%	20%
Ne sjećam se	27%	21%	24%	25%	25%	25%
Nikada	3%	3%	3%	7%	12%	9%
Ne želim odgovoriti	1%	3%	2%	2%	4%	3%

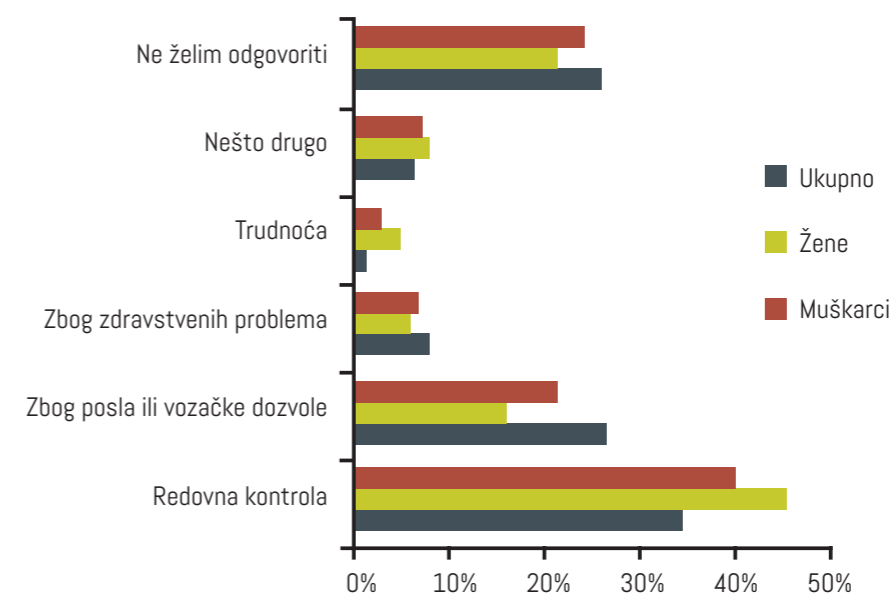
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Od navedenih 53% mladih koji su obavili sistematski pregled u posljednjih 12 mjeseci, njih 40% je pregled izvršilo kao redovnu kontrolu, s tim da su djevojke nešto više osviještene o tom pitanju, tako da je redovnu kontrolu radilo 45% djevojaka i 34% muškaraca.

Zbog posla ili za potrebe stjecanja vozačke dozvole, sistematski pregled je radilo 26% muškaraca i 16% djevojaka, a zbog zdravstvenih problema 8% muškaraca i 6% djevojaka.

Rezultati prikazani u grafikonu u nastavku pokazuju razloge zbog kojih mladi rade sistematski pregled.

Grafikon 19. Razlozi obavljanja sistematskog pregleda

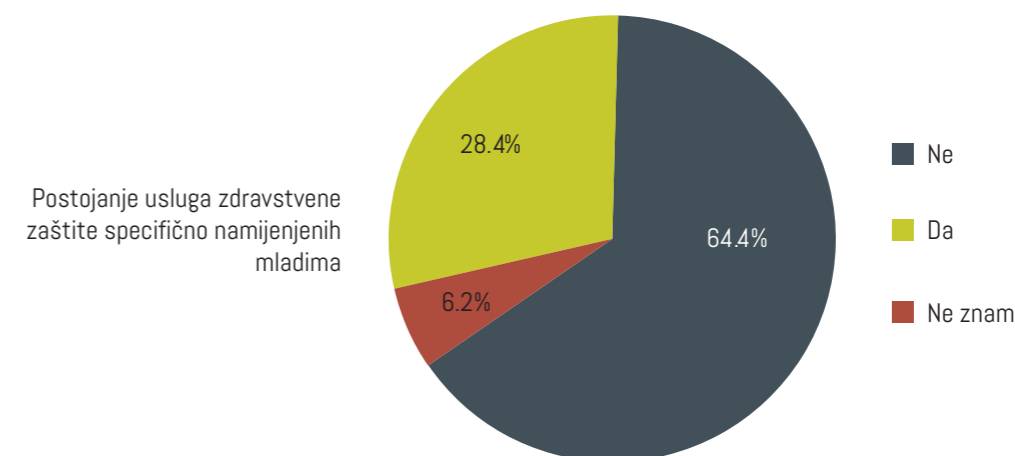
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zdravstvene usluge

Zdravstvene usluge koje su posebno organizirane i specifično namijenjene samo za mlade ne postoje u većini lokalnih zajednica ili mladi nisu informirani da takve usluge postoje.

Tek 6% mladih zna da u njihovoj lokalnoj zajednici postoje zdravstvene usluge specifično namijenjene mladima te su te usluge i koristili.

Grafikon 20. Zdravstvene usluge specifično namijenjene mladima

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zdravstvenim uslugama koje pružaju domovi zdravlja u njihovim lokalnim zajednicama, 32% mladih nije ni zadovoljno ni nezadovoljno bez značajnih razlika baziranih na spolu. Isto je i sa nezadovoljstvom mladih zdravstvenim uslugama, gdje je oko 30% mladih muškaraca i žena u potpunosti nezadovoljno ili nezadovoljno.

Zadovoljnih je 29%, a u potpunosti zadovoljnih 8% muškaraca i 3% žena.

Tabela 18. Stepen zadovoljstva mladih uslugama domova zdravlja

		Muškarci	Žene	Total
U kojoj mjeri ste zadovoljni uslugama koje pruža dom zdravlja u vašoj općini?	U potpunosti nezadovoljan	12%	9%	10%
	Nezadovoljan	18%	22%	20%
	Ni zadovoljan ni nezadovoljan	30%	34%	32%
	Zadovoljan	27%	30%	29%
	U potpunosti zadovoljan	8%	3%	6%
	Ne znam	4%	2%	3%
	Ne želim odgovoriti	1%	1%	1%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zdravstveno osiguranje

Oko 51% mladih općine Ilidža osigurani su preko roditelja/staratelja. Oko 2% mladih nema ili ne zna da li ima zdravstveno osiguranje, što je rezultat niži od podatka iz istraživanja na nivou FBiH u kojem je pronađeno da 7% mladih nema zdravstveno osiguranje.

Mladi uglavnom koriste javno zdravstveno osiguranje preko roditelja/staratelja (51%), a preko biroa za zapošljavanje osigurano je oko 18% mladih. Osiguranje koje uplaćuje poslodavac ima oko 20% mladih, a dodatno osiguranje (privatno u BiH ili inostranstvu) ima 5% mladih.

Ginekološki pregled

Visoke stope odbijanja odgovaranja na pitanja o reproduktivnom zdravlju kod mladih žena općine Ilidža ukazuju na potrebu promjene pristupa ovim pitanjima od strane svih sudionika brige o reproduktivnom zdravlju mladih.

Oko 21% mladih žena ne žele odgovoriti na pitanje o tome koliko godina su imale kada su prvi put posjetile ginekologa, a 60% djevojaka ne žele odgovoriti na pitanje o tome koliko puta su posjetile ginekologa u posljednjih 12 mjeseci.

Intimni odnosi

Intimni odnosi i seksualno zdravlje teme su o kojima mladi nisu otvoreni razgovarati što u kombinaciji sa prethodno navedenim negativnim podacima o brizi za reproduktivno zdravlje, može uzrokovati ozbiljne posljedice.

Relativno visok procent mladih koji nisu željeli odgovoriti na pitanje o tome jesu li seksualno aktivni ili ne potvrđuje prisutnost nelagode kod mladih kada se govori o temama seksualnog i reproduktivnog zdravlja. U približno jednakom procentu od oko 14% i muškarci i žene nisu željeli odgovoriti na ovo pitanje.

Iz odgovora ispitanika koji su odgovorili na pitanje o seksualnoj aktivnosti može se zaključiti kako su muški ispitanici seksualno više aktivni (46%) nego žene (30%) te intimne odnose upražnjavaju sa više različitih osoba nego što je to slučaj kod ispitanica.

Tabela 19. Seksualna aktivnost mladih

		Muškarci	Žene	Total
Jeste li seksualno aktivni?	Ne	41%	55%	48%
	Da	46%	30%	38%
	Ne želim odgovoriti	13%	15%	14%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi muškarci češće mijenjaju seksualne partnere nego što je to slučaj sa ženama te stoga predstavljaju rizičniju grupu kada su u pitanju spolno prenosive bolesti.

Tabela 20. Odgovori na pitanje: Jeste li u posljednjih 6 mjeseci imali intimni odnos sa jednom ili više osoba?

	Muškarci	Žene	Total
Sa jednom osobom	42%	62%	51%
Sa više od jedne osobe	20%	1%	12%
Ne želim odgovoriti	32%	26%	29%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

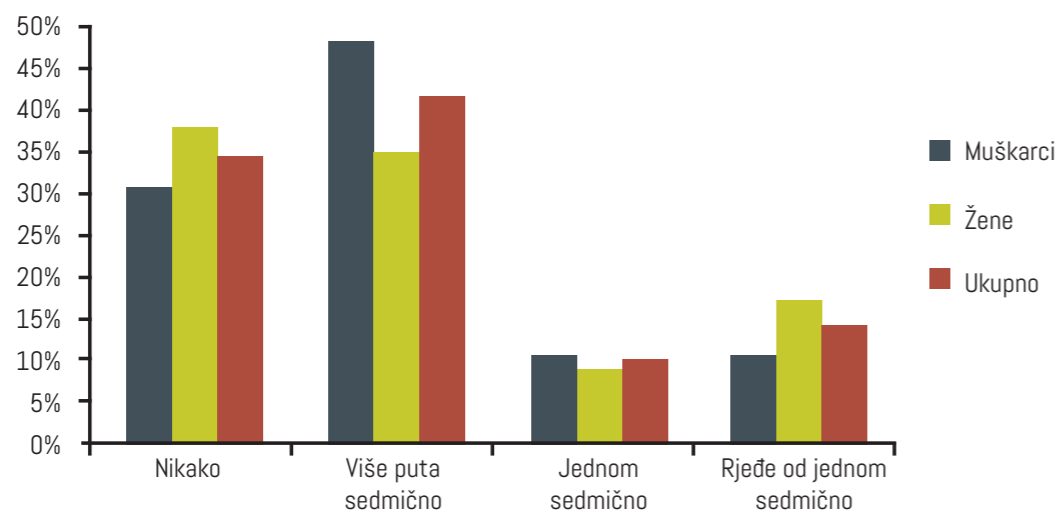
Bavljenje rekreativnim aktivnostima

Muškarci općine Ilidža posvećuju mnogo više vremena rekreativnim aktivnostima nego što to čine žene. Mladim djevojkama je potrebno osigurati odgovarajuće rekreativne sadržaje kako bi se više uključile.

Polovina mladih općine Ilidža rekreativnim aktivnostima se bavi jednom sedmično ili više puta u toku sedmice, ali sa značajnim razlikama baziranim na spolu jer se 47% muškaraca i 34% žena rekreativnim aktivnostima bave više puta sedmično. Oko 30% muškaraca i 37% žena rekreativnim aktivnostima ne bave se nikako, a rjeđe od jednom sedmično u rekreaciju se uključuje 11% muškaraca i 17% žena.

Procent mladih koji se bave rekreativnim aktivnostima raste u odnosu na prethodna istraživanja.

Grafikon 21. Bavljenje rekreativnim aktivnostima

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Pušenje

U prosjeku 32% mladih općine Ilidža su svakodnevni pušači, 22% je onih koji puše više od 10 cigareta dnevno, od toga 7% puše više od 20 cigareta dnevno, te 7% više od 30 cigareta.

Kada govorimo o pušenju, Bosna i Hercegovina je u svim istraživanjima uvijek značajno iznad prosjeka zemalja članica EU. Do istih podataka došlo je i istraživanje među mladima općine Ilidža koji cigarete konzumiraju više i češće nego njihovi vršnjaci u zemljama članicama EU pa i nekim zemljama koje to još nisu. Mladi općine Ilidža cigarete konzumiraju u sličnom procentu kao i svi mladi sa područja FBiH.

Tabela 21. Postotak mladih pušača

Broj cigareta u danu	Muškarci	Žene	Total
Nisam pušač	61%	71%	66%
Jedna do dvije	2%	2%	2%
3 do 5	2%	3%	3%
6 do 10	7%	3%	5%
11 do 20	10%	7%	9%
21 do 30	8%	7%	7%
Više od 30	7%	6%	7%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Konzumiranje alkoholnih pića

Konzumiranje alkoholnih pića nije opći trend među mladima općine Ilidža. Ipak, postoji 29% mladih koji su alkohol konzumirali jednom ili više puta u posljednjih mjesec dana.

Na nivou FBiH 42% muškaraca i 25% žena u referentnih 30 dana konzumirali su alkoholna pića jednom ili više puta, na Ilidži su ti procenti niži i za muškarce (36%) i za žene (22%).

U odnosu na svoje vršnjake iz zemalja članica EU te zemalja iz okruženja, mladi u BiH alkohol konzumiraju dosta manje, pogotovo kada govorimo o ženama.

Iako se rezultat o omjeru mladih koji konzumiraju alkoholna pića može činiti povoljan, pitanja vezana za konzumiranje alkohola među mladima nikako se ne smiju zanemariti.

Tabela 22. Konzumiranje alkohola u referentnih mjesec dana

	Muškarci	Žene	Total
Ne pijem alkoholna pića	60%	75%	67%
Niti jednom	3%	3%	3%
Samo jedanput	10%	10%	10%
2 do 3 puta	14%	9%	11%
4 do 6 puta	7%	2%	5%
7 do 10 puta	0,5%	1,4%	1%
Više od 10 puta	5%	0%	2%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Konsumiranje opojnih droga

Mladi općine Ilidža uglavnom navode kako ne konzumiraju opojne droge (92% muškaraca i 99% žena).

Navedene podatke o konzumiranju opojnih droga treba posmatrati sa rezervom jer je procent mladih koji konzumiraju opojne droge vjerovatno veći od pronađenog. Prema izvještajima federalnih institucija poput MUP-a i slično, procent mladih koji konzumiraju opojne droge je veći od navedenog te postoji mogućnost da ispitanici u ovom istraživanju nisu bili spremni iskreno odgovoriti na ovo pitanje iako je istraživanje bilo anonimnog karaktera.

Tabela 23. Konsumiranje opojnih droga u referentnih mjesec dana

	Muškarci	Žene	Total
Ne konzumiram opojne droge	91,6%	98,6%	95%
Niti jednom	14%	0,5%	0,9%
Samo jedanput	2,3%	0%	1,2%
2 do 3 puta	14%	0,0%	0,7%
4 do 6 puta	0,9%	0,0%	0,5%
7 do 10 puta	0,0%	0,0%	0,0%
Više od 10 puta	0,5%	0,5%	0,5%
Ne želim odgovoriti	1,9%	0,5%	1,2%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kultura i sport mladih

6. KULTURA I SPORT MLADIH

Zadovoljstvo podrškom kulturi

Kada je u pitanju zadovoljstvo mladih podrškom lokalnih vlasti razvoju i kreiranju kulturnih sadržaja, mladi su uglavnom nezadovoljni. Zadovoljnih i vrlo zadovoljnih mladih vrlo je malo.

Tabela 24. Zadovoljstvo mladih podrškom kulturi

	Vrlo nezadovoljan	Nezadovoljan	Ni zadovoljan ni nezadovoljan	Zadovoljan	Vrlo zadovoljan
Zadovoljstvo podrškom lokalnih vlasti pri kreiranju kulturnih sadržaja	31%	23%	28%	5%	1%
Zadovoljstvo podrškom lokalnih vlasti vama da kreirate kulturne sadržaje	31%	23%	26%	5%	1%
Zadovoljstvo kvalitetom medija kada je u pitanju vrijeme posvećeno kulturi	29%	27%	26%	7%	1%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Ni zadovoljstvo podrškom razvoju sporta nije veće. Mladi su uglavnom vrlo nezadovoljni i nezadovoljni podrškom lokalnih vlasti, posebno kada je u pitanju podrška mladima da sami kreiraju sportske sadržaje. Zadovoljstvo nastavom vezanom za sport u školama i na fakultetima je nešto veće.

Tabela 25. Zadovoljstvo mladih podrškom sportu

	Vrlo nezadovoljan	Nezadovoljan	Ni zadovoljan ni nezadovoljan	Zadovoljan	Vrlo zadovoljan
Podrškom lokalnih vlasti kada je u pitanju razvoj sporta	28%	24%	24%	8%	4%
Podrškom lokalnih vlasti vama da kreirate sportske sadržaje	30%	23%	23%	7%	3%
Nastavom fizičkog/tjelesnog odgoja u školi ili na fakultetu	24%	18%	21%	16%	5%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Aktivizam mladih
(učesće, volontiranje
i mobilnost)

7. AKTIVIZAM MLADIH (UČEŠĆE, VOLONTIRANJE I MOBILNOST)

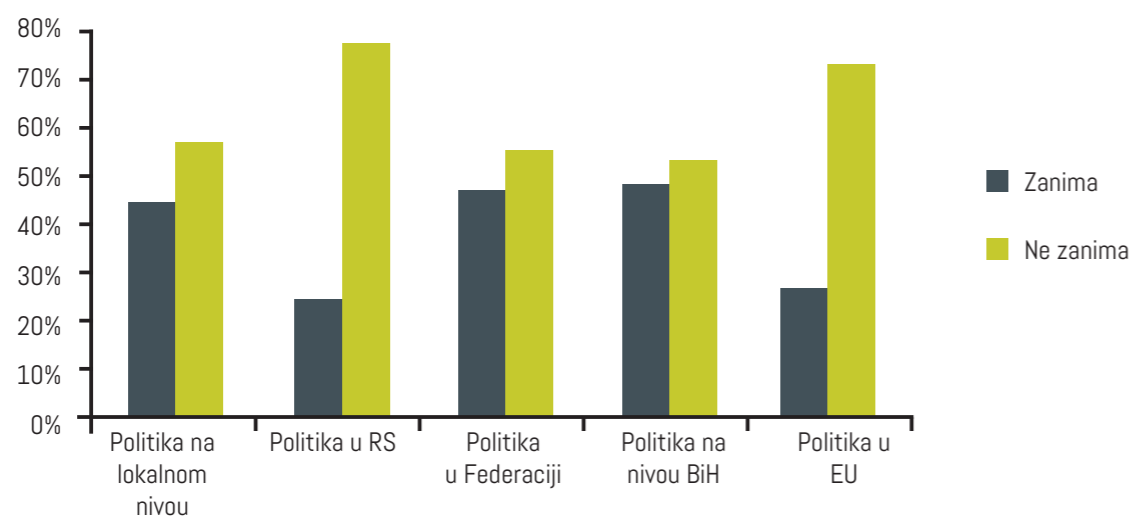
Zainteresiranost za politiku

Zainteresiranost mladih općine Ilidža za politiku na lokalnom nivou raste u odnosu na prethodna istraživanja sa 32% u 2009. godini na 44% u 2016. godini.

Od postotka mladih koje politika zanima najviše je onih koje zanima politika na nivou BiH (47%), te politika na nivou FBiH (46%). Posebnu pažnju potrebno je obratiti na 56% mladih koje ne zanima politika na lokalnom nivou s obzirom na činjenicu da se većina odluka značajnih za život mladih ljudi donosi upravo na lokalnom nivou.

Mlade općine Ilidža najmanje zanima politika u Republici Srpskoj, jer se tek 24% mladih izjašnjava kako ih politika u tom entitetu zanima u većoj ili manjoj mjeri. Politika na nivou EU zanimljiva je za 26% mladih, što je nešto niže od podatka iz istraživanja na nivou FBiH.

Grafikon 22. Zainteresiranost mladih za politiku

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Načini učešća u donošenju odluka i mladi

Mladi smatraju kako nemaju nikakvog utjecaja na donošenje odluka značajnih za mlade, a koje se donose na lokalnom nivou. Ovakvo mišljenje ima 33% muškaraca i 40% žena. To je i mogući razlog zbog kojeg mladi većinu mehanizama aktivnog učešća ne doživljavaju kao učinkovite.

Najmanje učinkovitim smatraju lično kontaktiranje političara, učešće u demonstracijama i potpisivanje peticija. Sljedeće po neučinkovitosti je glasanje na izborima, rad u političkim strankama i, na posljednjem mjestu, rad u nevladinim organizacijama.

Tabela 26. Mišljenje mladih o tome koliko mladi imaju utjecaja na donošenje odluka koje ih se tiču na lokalnom nivou

	2009.	2012.	2016.
Uopće nemaju utjecaja	25%	17%	37%
Imaju malo utjecaja	53%	49%	35%
Donekle imaju utjecaja	18%	31%	20%
Imaju mnogo utjecaja	1%	2%	1%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Rezultat toga što mladi ne vjeruju da svojim učešćem mogu donijeti promjene ogleda se i u niskom procentu mladih koji su u posljednjih 12 mjeseci izrazili neki od oblika aktivnog učešća.

Tabela 27. Učešće mladih u dobi između 15 i 30 godina u određenim oblicima aktivizma

	Niti jednom	1 ili 2 puta	3 do 5 puta	Više od 5 puta
Kontaktirali političara	90%	5%	2%	1%
Prisustvovali javnom skupu	78%	15%	4%	2%
Potpisali peticiju	41%	42%	11%	4%
Učestvovali u javnim protestima	62%	29%	6%	2%
Napisali članak u studentskim novinama, za neku organizaciju ili na internetu	82%	9%	4%	3%
Učestvovali na javnim raspravama o općinskom budžetu	86%	6%	3%	3%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi generalno nisu dovoljno informirani o načinima i mogućnostima učešća u donošenju odluka. Ne prisustvuju javnim raspravama, tribinama, otvorenim sjednicama općinskog/gradskog vijeća, niti im je takav vid građanskog učešća blizak.

Aktivni mladi

Procent mladih općine Ilidža koji su aktivni kroz članstvo u organizacijama, bilo političkim ili nepolitičkim, u porastu je u odnosu na prethodna istraživanja.

Najviše mladih uspjele su okupiti omladinske organizacije i organizacije za ljudska prava i humanitarnu pomoć. Slijede ih političke stranke i omladinske organizacije političkih stranaka, potom okolišne organizacije te religijske i profesionalne organizacije.

Žene su više zastupljene u članstvu skoro svih tipova organizacija, ali ne sa velikim procentom razlike.

Tabela 28. Članstvo u organizacijama

Članstvo u organizacijama	2009	2012	2016	FBiH 2013
Omladinske organizacije ili asocijacije	15%	16%	20%	33%
Omladinske organizacije političkih stranaka	6%	6%	10%	14%
Religijske organizacije	2%	3%	6%	11%
Politička stranka	8%	10%	14%	17%
Okolišne organizacije	5%	1%	7%	11%
Ljudska prava ili organizacije za humanitarnu pomoć	8%	8%	19%	13%
Profesionalne organizacije	2%	1%	5%	4%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Procent mladih koji nisu članovi navedenih organizacija, ali su učestvovali u aktivnostima koje su organizacije organizirale ili su radili za njih, je nešto veći od procenta mladih koji su članovi.

Iako članstvo u organizacijama različitog tipa kod mladih općine Ilidža raste u odnosu na prethodne godine, ono ipak nije na nivou rezultata FBiH. Najveća razlika je kod članstva u omladinskim organizacijama gdje je na nivou FBiH za 13% veći udio mladih koji su članovi omladinskih organizacija. Kod ostalih tipova organizacija, članstvo mladih općine Ilidža za 3% do 5% je niže nego kod mladih FBiH. Izuzetak je članstvo u profesionalnim organizacijama, gdje je rezultat veći za 1% kod mladih općine Ilidža.

Mobilnost mladih

8. MOBILNOST MLADIH

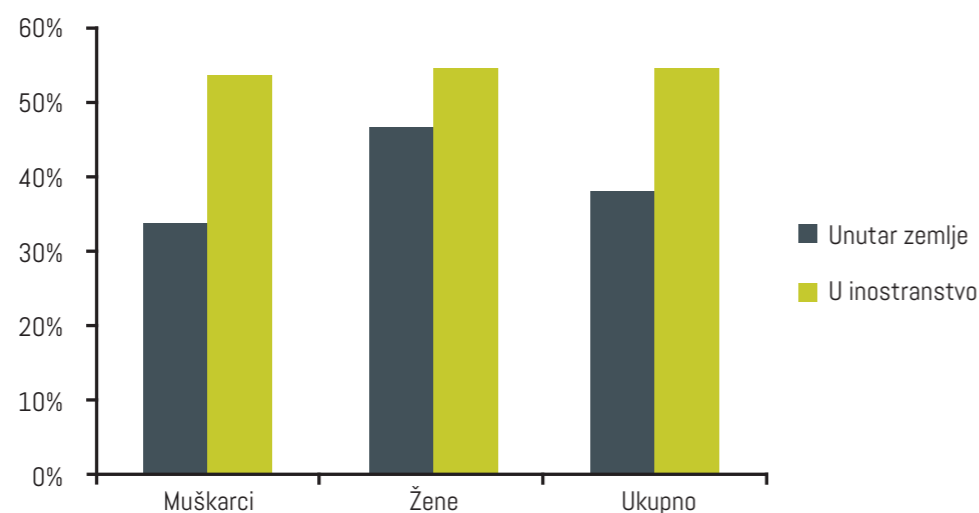
Kada govorimo o mobilnosti mladih, turističke posjete te posjete rodbini i prijateljima najčešći su povod za putovanja. U manjem procentu zastupljeni su volonterski kampovi, studijska putovanja i ljetne škole.

Od 63% mladih koji su u posljednjih 12 mjeseci putovali u druge gradove unutar BiH najviše ih je putovalo u Mostar, Tuzlu, Zenicu i Konjic.

Udio mladih općine Ilidža koji su putovali u druge gradove unutar BiH (63%) niži je od rezultata na nivou FBiH gdje je 83% mladih navelo kako su putovali u druge gradove BiH u referentnih godinu dana.

Što se tiče putovanja u inostranstvo, u posljednjih 12 mjeseci 47% mladih imali su priliku putovati u neke druge zemlje što je rezultat jednak rezultatu do kojeg je došlo istraživanje na nivou FBiH. Mladi općine Ilidža najčešće su putovali u Srbiju, Hrvatsku i Crnu Goru. Najčešći razlozi putovanja su turistički ili posjeta prijateljima i rodbini.

Grafikon 23. Mladi koji su putovali u posljednjih 12 mjeseci

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Odlazak iz zemlje

Oko 32% mladih općine Ilidža otišlo bi u inostranstvo zauvijek, 36% bi otišlo na duže vrijeme kada bi im se za to pružila prilika, a 11% ih poduzelo i konkretne korake za odlazak iz zemlje.

Alarmantan je podatak da bi 37% mladih na nivou FBiH napustilo zemlju zauvijek radi odlaska u inostranstvo. Općina Ilidža nešto je ispod tog prosjeka, ali ipak sa dosta visokim procentom mladih koji ne žele živjeti tu gdje žive. Dodamo li tome još 36% mladih koji ne bi otišli zauvijek, ali bi otišli na duže vrijeme te 5% mladih koji ne znaju bi li otišli ili ne, dolazimo do podatka da na Ilidži postoji oko 26% mladih koji tu i žele ostati. Za nekih 10% veći je udio muškaraca koji bi napustili zemlju trajno ili privremeno.

Grafikon 24. Spremnost mladih općine Ilidža na odlazak u inostranstvo

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada govorimo o razlozima zbog kojih je ovoliko mladih spremno napustiti domove, najčešći razlog je privremeni rad u inostranstvu (60%), radi studija bi otišlo 48% mladih, a radi trajnog nastanjanja u inostranstvu odselilo bi 40% mladih.

Tabela 29. Razlozi radi kojih bi mladi napustili BiH već sutra ukoliko bi im se pružila prilika

	Radi studija	Radi privremenog rada	Kako bih se trajno nastanio/la tamo
Sasvim sigurno	30%	34%	27%
Sigurno	18%	25%	13%
Nisam siguran/na	21%	24%	25%
Vjerovatno ne bih	9%	7%	15%
Sigurno ne bih	18%	8%	18%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Oko 52% mladih općine Ilidža poznaju osobe iz susjedstva koje su u posljednjih 7 godina napustile zemlju, 47% mladih imaju člana iz šire porodice koji je napustio zemlju, a 29% imaju člana iz uže porodice koji je napustio zemlju u posljednjih 7 godina.

Informiranje mladih

9. INFORMIRANJE MLADIH

Oko 98% domaćinstava u kojima žive mladi posjeduju priključak za internet, tako da se mladi najčešće informiraju upravo putem internet portala o svim temama koje ih zanimaju. Skoro 80% mladih koristi računar i internet svakodnevno, a oko 9% skoro svaki dan. Korištenje interneta na nivou je korištenja u zemljama članicama EU.

U istraživanju provedenom na nivou FBiH 2013. godine, evidentirano je da oko 92% domaćinstava u kojima žive mladi posjeduju priključak za internet. Udio mladih koji internet koriste svakodnevno veći je kod mladih općine Ilidža (80%) nego što je zabilježeno kod mladih na nivou FBiH (61%).

Prilikom interpretacije ovih rezultata treba uzeti u obzir vremenski razmak od tri godine između istraživanja provedenog na nivou FBiH i istraživanja provedenog na nivou općine Ilidža jer je korištenje interneta u velikoj mjeri uvjetovano razvojem infrastrukture koja omogućava dostupnost interneta. U periodu od tri godine na tom polju desile su se značajne promjene u infrastrukturi u kontekstu dolaska velikog broja privatnih kompanija koje su proširile internetsku mrežu, postavile konkurentne cijene interneta, te samim tim omogućile da internet bude lakše dostupan stanovništvu. Također, značajan je i utjecaj veće i lakše dostupnosti pametnih telefona na tržištu te dostupnosti bežičnog interneta.

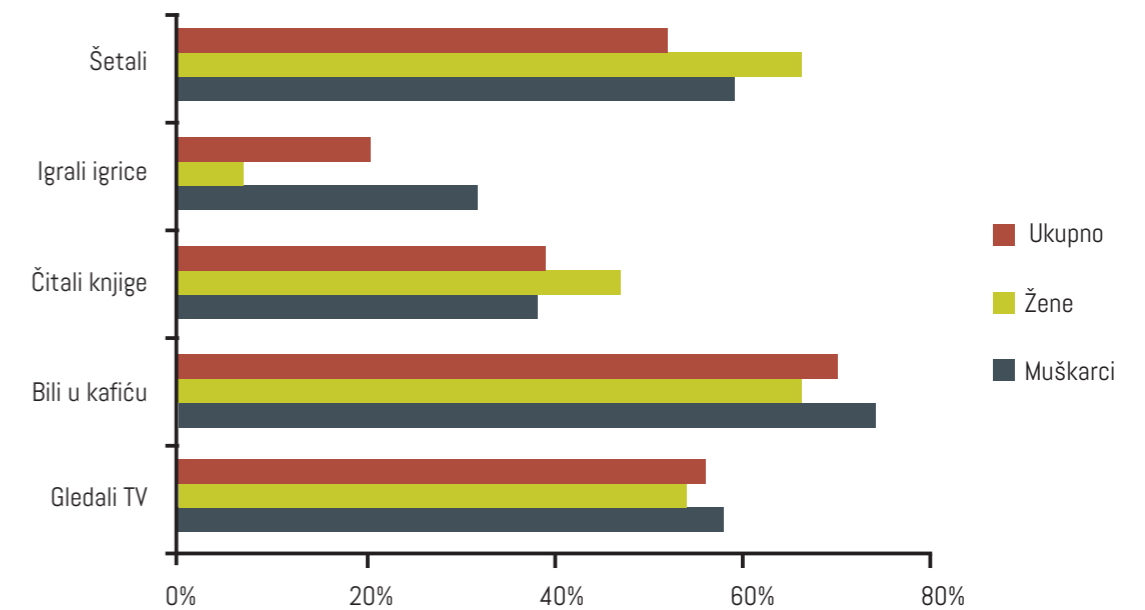
35% mladih nikada ne čita neke dnevne novine, a 51% njih ne čita sedmične magazine. Djevojke povremeno čitaju dnevne i sedmične printane medije u nešto većem procentu nego muškarci. Na nivou FBiH 11% mladih nikada ne čita dnevne novine, a 21% ih nikada ne čita sedmične novine, dok 66% mladih novine (dnevne i sedmične) čita povremeno.

10. SLOBODNO VRIJEME

Iskorištenost slobodnog vremena

Na dnevnoj osnovi mladi općine Ilidža najviše slobodnog vremena provode boraveći u kafićima, potom u šetnji, gledanju televizije i čitanju knjiga, što je dosta slično rezultatima na nivou FBiH, s tim da mladi na nivou FBiH u nešto većem procentu gledaju televiziju, a manje vremena provode u šetnji. Ipak, najzastupljeniji način provođenja slobodnog vremena u oba istraživanja je boravak u kafiću. U nešto manjem procentu mladi vrijeme provode u vožnji biciklom i igranju računarskih igrica. Djevojke u većem procentu čitaju knjige i šetaju, a muškarci više provode vrijeme u kafiću i igranju igrica.

Grafikon 25. Aktivnosti na koje su mladi trošili dva ili više sati dnevno

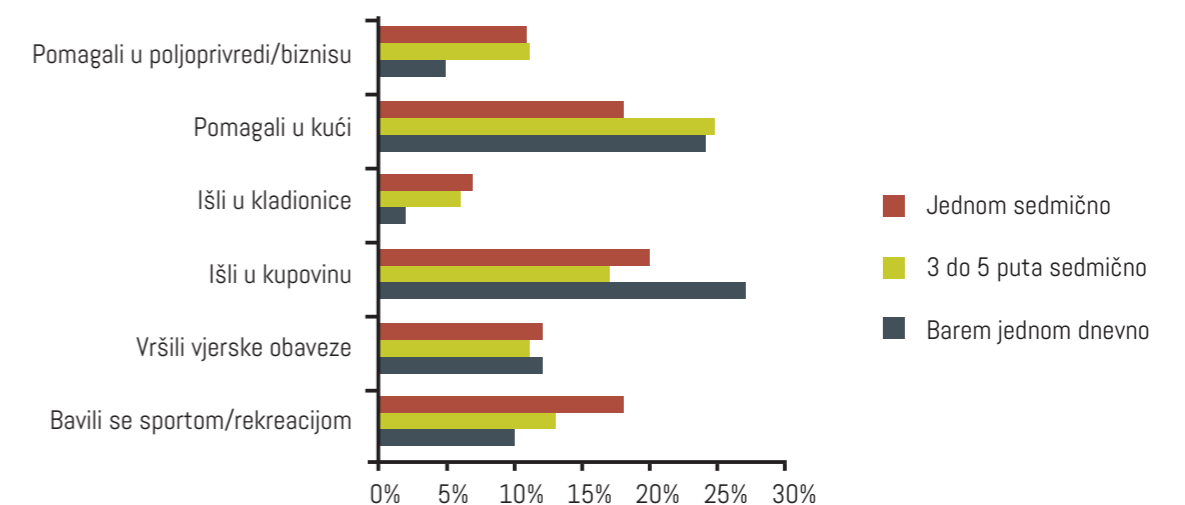
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Aktivnost koju je najveći broj mladih odabrao kao aktivnost koju nikako nisu obavljali u referentnom periodu je igranje videoigara. Zatim dolaze aktivnosti vožnja bicikla i čitanje knjiga, opet sa značajnim razlikama baziranim na spolu.

Na sedmičnom nivou mladi općine Ilidža se najčešće i svakodnevno uključuju u aktivnosti pomaganja roditeljima u vezi s kućnim poslovima, isto kao i mladi na nivou FBiH.

Barem jednom dnevno ili više puta sedmično mladi idu u kupovinu, a u nešto manjem ali ipak značajnom procentu, bave se sportskim i rekreativnim aktivnostima te obavljaju vjerske obaveze.

Grafikon 26. Najčešće sedmične aktivnosti mladih

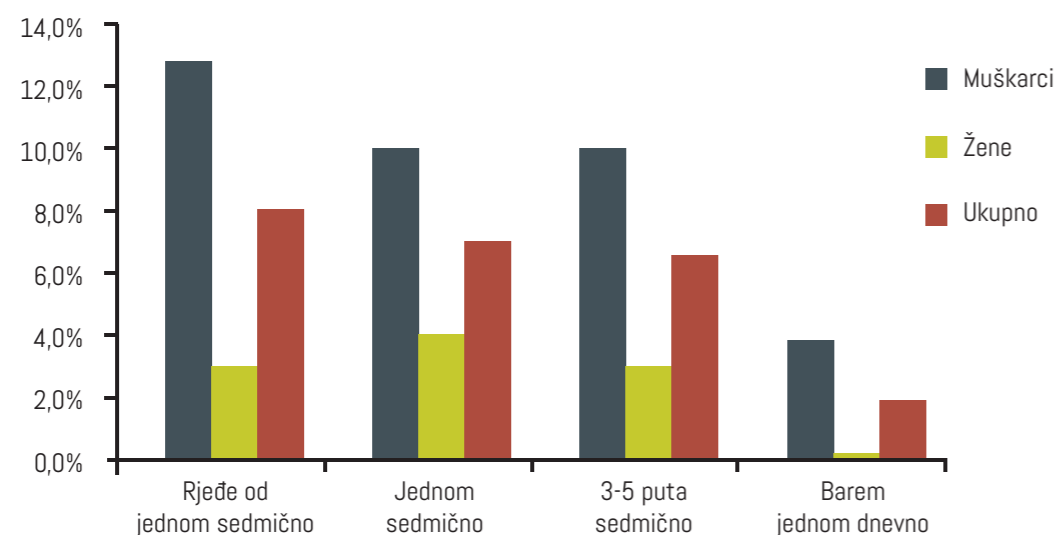
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Na odlaske u kino ili pozorište mladi općine Ilidža troše najmanje slobodnog vremena, kao i na nivou FBiH.

Zabrinjavajući podatak je da 7% mladih jednom sedmično posjećuje kladionice/kockarnice, 6% ih to radi tri do pet puta sedmično, a 2% svaki dan. Dodamo li tome 8% mladih koji kladionice posjećuju rjeđe od jednom sedmično, dolazimo do rizične brojke od 23% mladih koji posjećuju kladionice. Kada govorimo o posjetama kladionicama, značajne su razlike temeljene na spolu jer su muškarci češći posjetoci kladionica sa alarmantnih 36% mladih muškaraca općine Ilidža koji posjećuju kladionice. Rezultat je sličan podatku iz istraživanja na nivou FBiH gdje je evidentirano 37,6% mladih muškaraca koji posjećuju kladionice.

Oko 10% djevojaka općine Ilidža posjećuje kladionice, što je nešto niže od procenta djevojaka na nivou FBiH koje posjećuju kladionice (oko 12% FBiH).

Grafikon 27. Učestalost posjećivanja kladionica kod mladih općine Ilidža

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Identitet mladih

11. IDENTITET MLADIH

Regionalna pripadnost

Mladi općine Ilidža najviše se osjećaju vezanim za općinu u kojoj žive, a potom za religiju i državu kojoj pripadaju.

Jednako kao i mladi na nivou FBiH, mladi općine Ilidža najmanje osjećaju pripadnosti gaje prema Evropskoj uniji u odnosu na ostale ponuđene odgovore.

Tabela 30. Odgovor mladih na pitanje koliko vezanim se osjećaju za pojedine elemente pripadnosti

	Značajno i vrlo značajno		Vrlo malo i nikako	
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
Narod kojem pripadate	27%	28%	71%	70%
Religija kojoj pripadate	43%	43%	55%	55%
Entitet	15%	20%	82%	78%
Svojoj općini	46%	41%	53%	57%
Bosna i Hercegovina	44%	38%	54%	60%
Evropska unija	5%	5%	93%	93%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Nacionalna i regionalna pripadnost

Nacionalna i religijska pripadnost važan je kriterij za odabir bračnog partnera.

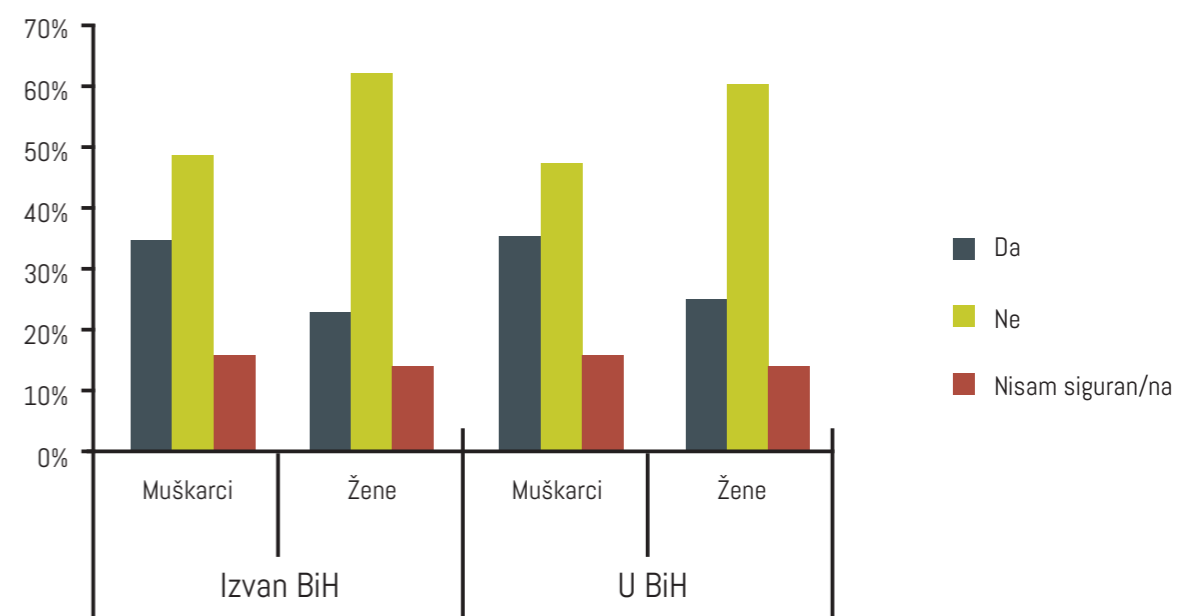
Za više od 86% mladih nacionalnost i religija nisu bitan kriterij za odabir prijatelja te oko 74% mladih općine Ilidža imaju prijatelje druge nacionalnosti sa kojima se redovno druže. Na nivou FBiH ovi rezultati su niži, jer nacionalnost i religija nisu

bitan kriterij za odabir prijatelja za 80% mladih FBiH, dok je procent mladih koji imaju prijatelje druge nacionalnosti sa kojima se redovno druže isti (74%).

Nacionalna pripadnost značajan je kriterij za odabir bračnog partnera, pogotovo za mlade žene, jer 60% djevojaka općine Ilidža ne bi stupilo u brak sa osobom druge nacionalnosti, što je za 4% više od procenta djevojaka na nivou FBiH koje ne bi stupile u brak sa osobom druge nacionalnosti.

Kod muškaraca taj procent iznosi 48%, što je također iznad rezultata na nivou FBiH gdje je oko 41% muškaraca izjavilo kako ne bi stupili u brak sa osobom druge nacionalnosti. Dodamo li tome oko 15% djevojaka i muškaraca općine Ilidža koji nisu sigurni bi li ili ne bi stupili u brak sa osobom druge nacionalnosti, preostaje oko 35% muškaraca i 24% žena kojima nacionalna pripadnost ne bi bila prepreka za brak.

Grafikon 28. Spremnost na brak sa osobom druge nacionalnosti

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Sigurnost mladih

12. SIGURNOST MLADIH

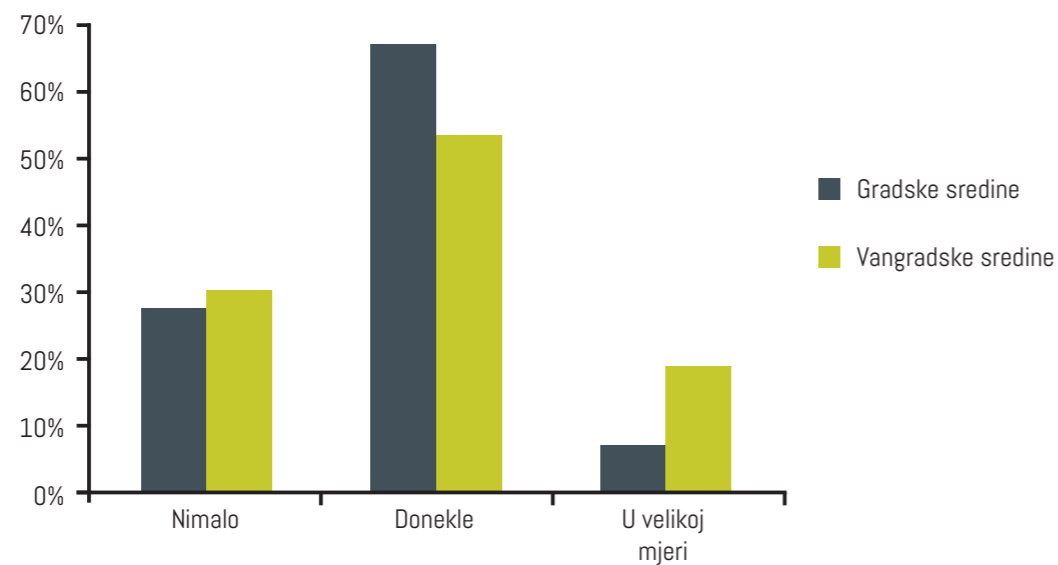
Kako je već najavljeno u uvodnom dijelu, podaci o temi sigurnosti mladih nisu prikupljeni kroz provedena istraživanja na bilo kojem nivou vlasti prethodnih godina tako da su podaci prikupljeni u ovom istraživanju prvi kvantitativni podaci ikada prikupljeni o temi sigurnosti i mladih u kontekstu istraživanja položaja i potreba mladih.

Stoga se podaci iz oblasti sigurnosti ne mogu porediti sa prethodnim godinama niti sa rezultatima istraživanja sa nekih drugih nivoa vlasti iz prostog razloga što takvi podaci za druge nivoe vlasti i ranije godine ne postoje.

Kada govorimo o zadovoljstvu mladih sigurnosnom situacijom u mjestu u kojem žive, općeniti je zaključak da su mladi više nezadovoljni nego zadovoljni postojećim stanjem. Oko 30% mladih iz vangradskih sredina i 27% mladih iz gradskih sredina nisu nimalo zadovoljni sigurnosnom situacijom.

Najveći je procent mladih koji su donekle zadovoljni stanjem sigurnosti u mjestu u kojem žive (65% u gradskim sredinama i 52% u vangradskim sredinama). Onih koji su zadovoljni u velikoj mjeri je 7% u gradskim sredinama i 18% u vangradskim sredinama.

Grafikon 29. Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom u mjestu stanovanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Različiti oblici nasilja i mladi

Mladi su kroz upitnik odgovarali na dvije forme pitanja o prisutnosti različitih oblika nasilja (nasilje u porodici, međuvršnjačko nasilje, nasilje na internetu, seksualno nasilje, nasilje na radnom mjestu, razbojništvo, nasilje od strane partnera i nasilje od strane određene ekstremističke grupe).

U prvoj formi pitanja mladi su se trebali izjasniti o tome jesu li oni lično bili žrtva nekog od nabrojanih oblika nasilja, dok su u drugoj varijaciji istog pitanja trebali navesti poznaju li nekoga ko je bio žrtva nekog od navedenih oblika nasilja.

Rezultati ukazuju na dosljednost u tome da su mladi kod svakog oblika nasilja, u značajno većem procentu, navodili kako poznaju nekoga ko je bio žrtva nasilja nego što su navodili kako su oni lično bili žrtva nekog od oblika nasilja.

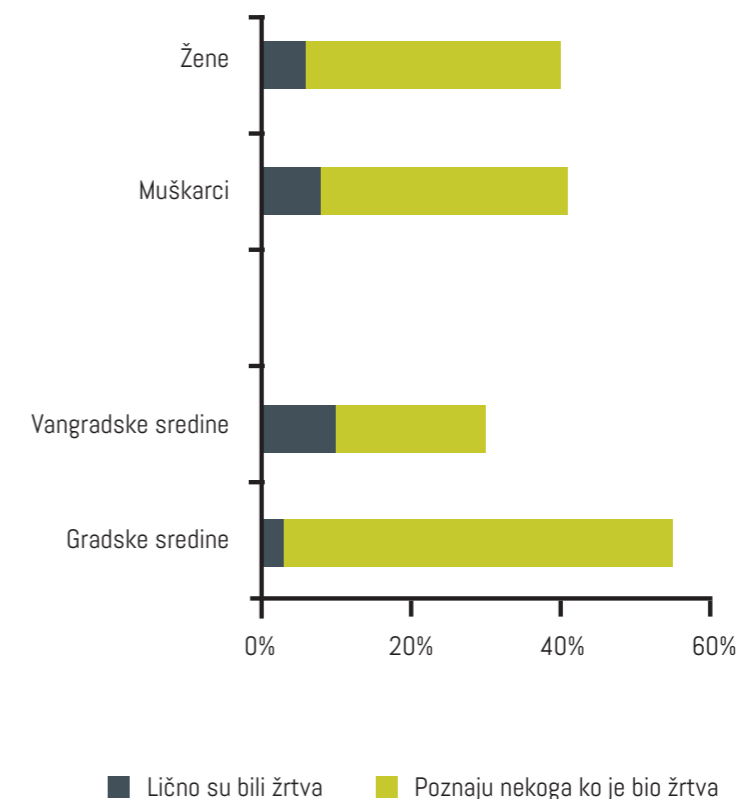
Ove razlike su posebno primjetne kod onih vrsta nasilja o kojima je općenito neugodnije govoriti, poput nasilja u porodici, nasilja na radnom mjestu ili seksualnog nasilja. Kod nekih drugih oblika nasilja, poput razbojništva ili nasilja od strane određene ekstremističke grupe, razlike nisu bile toliko izražene.

Tako je kod oblika nasilja – nasilje u porodici, 7% mladih izjavilo kako su lično bili žrtva nasilja u porodici, dok je čak 34% mladih navelo kako poznaju nekoga ko je bio žrtva ovog oblika nasilja.

Zanimljiv podatak je da je za 2% veći procent muškaraca nego žena koji navode kako su bili žrtve porodičnog nasilja, odnosno 8% muškaraca i 6% žena izjavljuju kako su bili žrtve nasilja u porodici. Oko 33% muškaraca i 34% žena navode kako poznaju nekoga ko je bio žrtva ovog oblika nasilja.

Također, za 7% je veći procent mladih iz vangradskih sredina koji navode kako su bili žrtve nasilja u porodici (10% mladih iz vangradskih sredina i 3% mladih iz gradskih sredina).

Grafikon 30. Nasilje u porodici

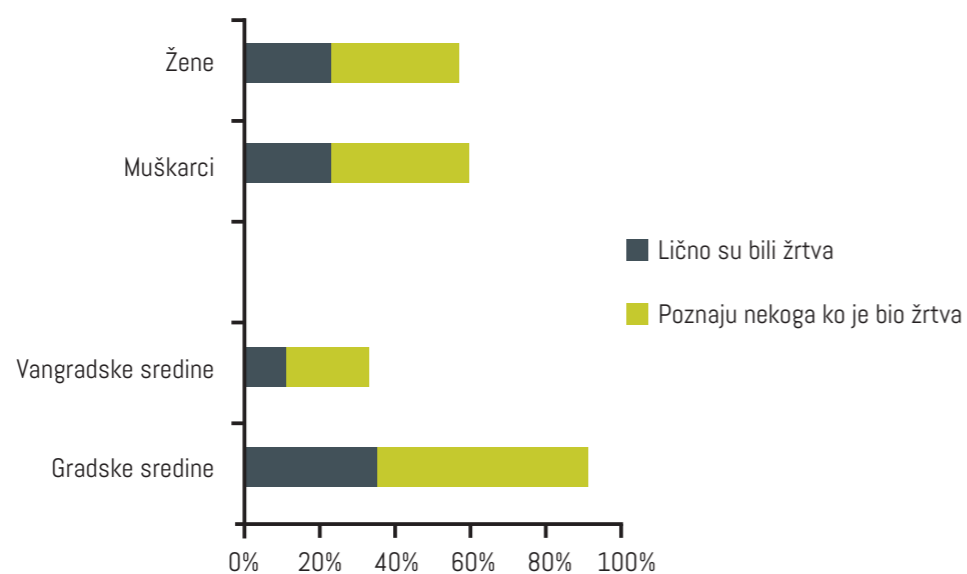
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Međuvršnjačko nasilje

Međuvršnjačko nasilje najzastupljeniji je oblik nasilja kod mladih. Čak 36% mladih iz gradskih sredina bili su žrtvama međuvršnjačkog nasilja, a 56% ih poznaje nekoga ko je bio žrtvom ovog oblika nasilja.

Međuvršnjačko nasilje značajno je prisutnije u gradskim nego u vangradskim sredinama i kada govorimo o mladima koji su bili žrtve ove vrste nasilja, ali i kada govorimo o mladima koji poznaju nekoga ko je bio žrtva međuvršnjačkog nasilja. Razlike bazirane na spolu nisu značajne jer su i muškarci i žene u jednakom procentu navodili kako su bili žrtve međuvršnjačkog nasilja.

Grafikon 31. Međuvršnjačko nasilje

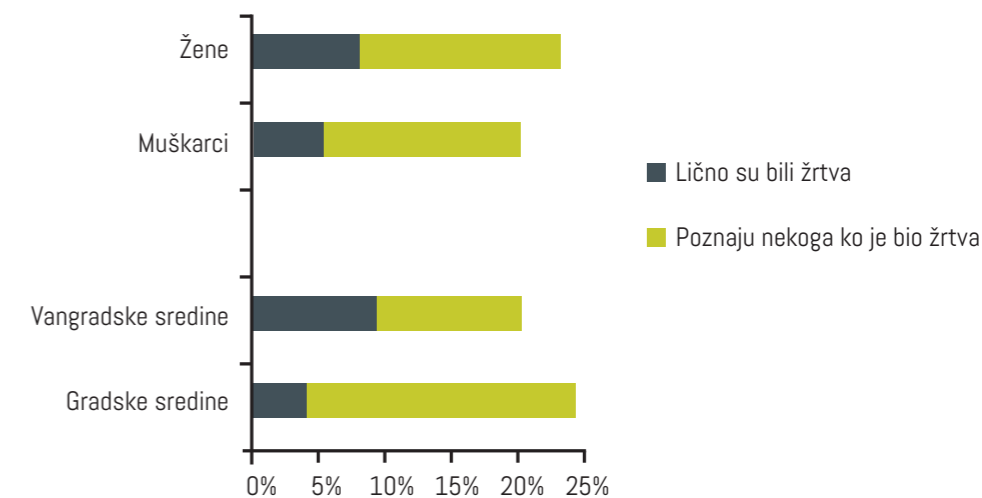
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Nasilje na internetu

Nasilje na internetu sve je učestaliji oblik nasilja i u mnogim zemljama predstavlja značajan problem kod mladih. Relevantni podaci o učestalosti nasilja na internetu za Bosnu i Hercegovinu nisu dostupni, ali je sasvim sigurno da ovaj oblik nasilja dobija na značaju.

U prosjeku, oko 7% mladih općine Ilidža navodi kako su bili žrtve nasilja na internetu, sa značajnim razlikama baziranim na spolu i tipu naselja u kojem žive. Tako je više od 9% mladih iz vangradskih sredina bilo žrtva nasilja na internetu naspram 4% mladih iz gradskih sredina. Također, 8% djevojaka naspram 5% muškaraca navode kako su bile žrtve ovog oblika nasilja. Kao i kod prethodnih oblika nasilja, i kod nasilja na internetu značajno je veći broj mladih koji poznaju nekoga ko je bio žrtva.

Grafikon 32. Nasilje na internetu

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Razbojništvo

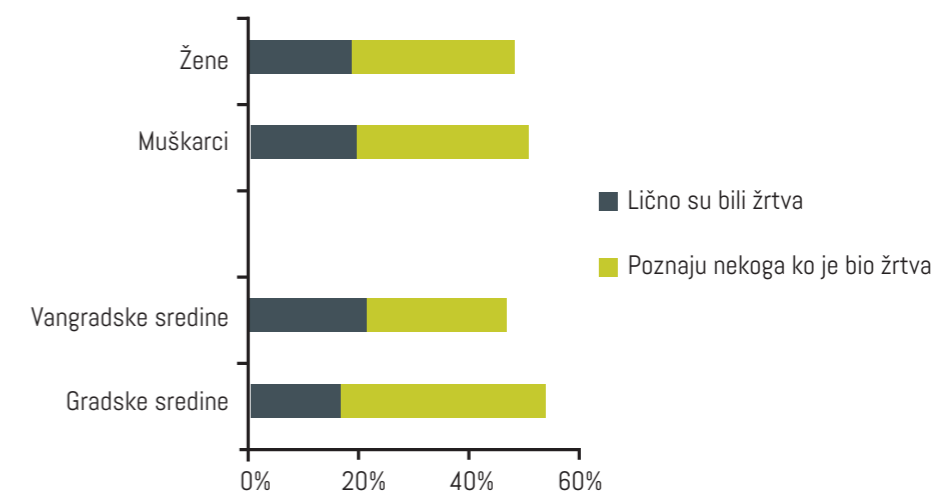
Oko 20% mladih bili su žrtvama razbojništva, a oko 30% mladih poznaju nekoga ko je bio žrtvom ovog oblika nasilja.

Pod razbojništvom su se podrazumijevali oni oblici nasilja koji su uključivali krađu ličnih predmeta, bilo da se radilo o krađi van kuće ili stana ili o krađi iz kuće ili stana (obijanje i pljačka).

Bez razlika baziranih na spolu mladi su u jednakom procentu bili žrtvama razbojništva, njih oko 20%.

Oko 25% mladih iz vangradskih sredina i oko 17% mladih iz gradskih sredina svjedoče da su oni lično ili članovi njihove porodice bili žrtva provale ili napada u posljednjih pet godina.

Grafikon 33. Razbojništvo

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Nasilje na radnom mjestu

Mladi u gradskim sredinama, posebno muškarci, češće su žrtvama nasilja na radnom mjestu.

Oko 4% mladih iz gradskih sredina navode kako su lično bili žrtvama nasilja na radnom mjestu, a 13% ih navodi kako poznaju nekoga ko je bio žrtvom ovog oblika nasilja.

Nasilje od strane partnera

Kada govorimo o nasilju od strane partnera, mladi izjavljuju kako oni lično uglavnom nisu žrtvama ovog oblika nasilja jer u prosjeku oko 1% mladih navodi da jesu žrtvama nasilja od strane partnera sa nešto većim udjelom mladih žena (2%). Međutim, oko 23% mladih iz gradskih sredina navode kako poznaju nekoga ko je žrtvom nasilja od strane partnera.

Nasilje od strane određene ekstremističke grupe

Pod nasiljem od strane ekstremističke grupe podrazumijevalo se nasilje od bilo koje organizirane grupe poput određenih navijačkih ili religijskih grupa.

U prosjeku 3% mladih (5% muškaraca i nepunih 1% žena) izjavljuju kako su bili žrtvama nasilja od strane ovakvih grupa, a oko 8% ih izjavljuje kako poznaju nekoga ko je bio žrtvom.

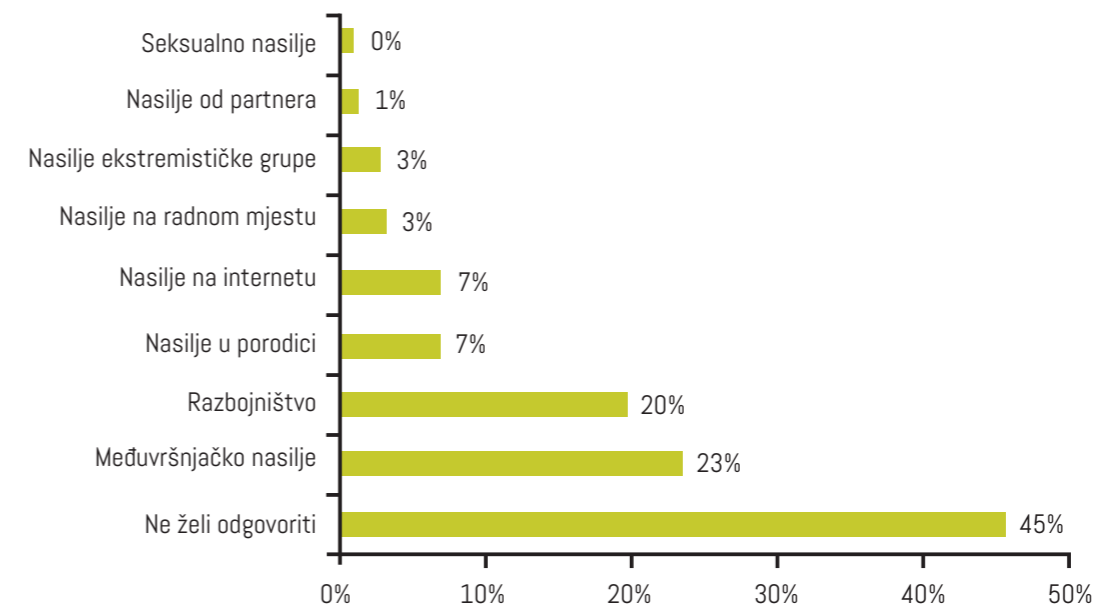
Seksualno nasilje

Seksualno nasilje najmanje je zastupljen oblik nasilja kod mladih, a prema izjavama mladih općine Ilidža, jer 0,6% muškaraca iz vangradskih sredina navode kako su bili žrtvom ovog oblika nasilja. Mladih iz gradskih sredina i žena je 0%. Značajniji je udio mladih koji navode kako poznaju nekoga ko je bio žrtvom seksualnog nasilja: 7% mladih iz gradskih sredina i 3% mladih iz vangradskih sredina, te 5% muškaraca i 4% žena. S obzirom da se radi o jednom od najtežih oblika nasilja, preporučljivo je obratiti posebnu pažnju na pronađene rezultate.

Važno je naglasiti da se svi prethodni rezultati o prisutnosti različitih oblika nasilja kod mladih trebaju tumačiti u odnosu na činjenicu da dolaze od 55% mladih koji su bili spremni govoriti o ličnim slučajevima nasilja i oko 78% mladih koji su govorili o njima poznatim slučajevima nasilja.

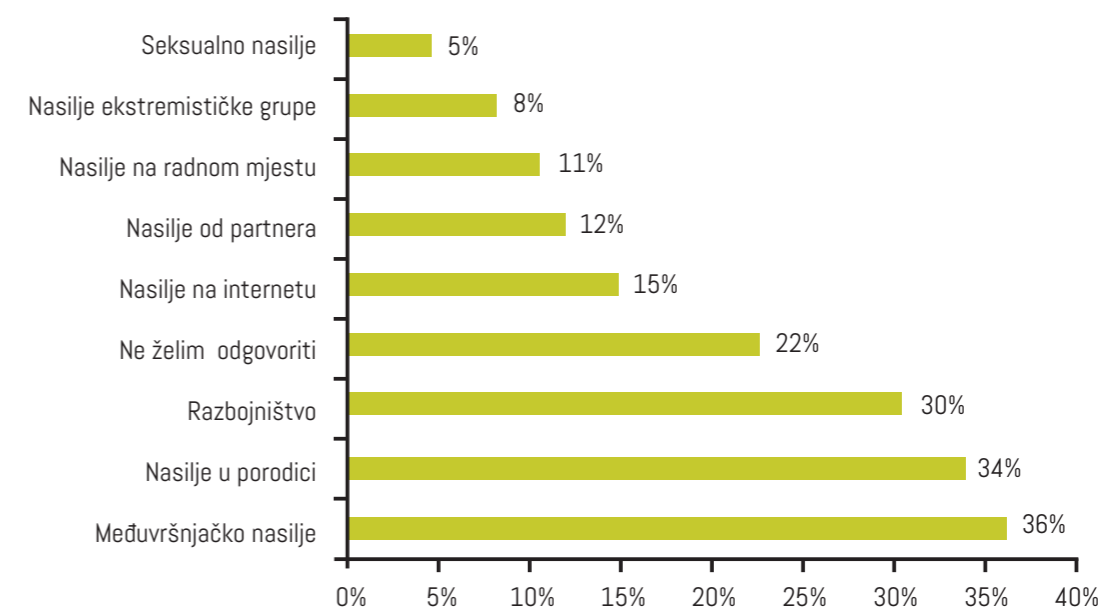
Udio mladih koji nisu željeli dati odgovor na pitanje o ličnim iskustvima nasilja je 45%, a onih koji nisu htjeli govoriti ni o slučajevima nasilja kod njima poznatih osoba je 22%.

Grafikon 34. Mladi koji su bili žrtve određenih oblika nasilja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Grafikon 35. Mladi koji poznaju žrtve određenih oblika nasilja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Povjerenje i zadovoljstvo vezano za rad policijskih službi

Odgovori na pitanje o stepenu povjerenja u policijske službenike više su pozitivni nego negativni. Više od polovine mladih imaju "donekle" povjerenja u policijske službenike, a 15% povjerenje ima u velikoj mjeri. U prosjeku, oko 31% je mladih koji nemaju nimalo povjerenja u policijske službenike. Ukoliko posmatramo intenzitet povjerenja, rezultati pokazuju kako je povjerenje najjače kod mladih iz vangradskih sredina i kod mladih žena.

Tabela 31. Povjerenje u policijske službenike i službenice

Imate li povjerenja u policijske službenike?	Gradske sredine	Vangradske sredine	Muškarci	Žene	Ukupno
Ne, nimalo	30%	31%	35%	26%	31%
Da, donekle	64%	47%	52%	55%	54%
Da, u velikoj mjeri	4%	21%	11%	19%	15%
Ne znam	1%	0%	1%	0%	0%
Ne želim odgovoriti	1%	0%	0%	0%	0%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zadovoljstvo radom policijskih službi nešto je niže od povjerenja u policijske službenike jer bilježi oko 10% više negativnih odgovora bez značajnih razlika baziranih na spolu ili tipu naselja. U potpunosti nezadovoljnih i nezadovoljnih je više nego zadovoljnih i u potpunosti zadovoljnih odgovora. Značajan procent odgovora je u kategoriji neopredijeljenih – mladi koji su "ni zadovoljni ni nezadovoljni" radom policijskih službi.

Tabela 32. Zadovoljstvo radom policijskih službi

Koliko ste zadovoljni radom policijskih službi?	Gradske sredine	Vangradske sredine	Muškarci	Žene	Ukupno
U potpunosti nezadovoljan	19%	20%	21%	17%	19%
Nezadovoljan	20%	18%	18%	19%	19%
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	34%	35%	33%	37%	35%
Zadovoljan	25%	24%	23%	24%	24%
U potpunosti zadovoljan	0%	3%	2%	2%	2%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Psihičko nasilje

Tema psihičkog nasilja vrlo je složena, i to iz više razloga. U kontekstu postojećih zakona BiH i FBiH, psihičko nasilje definirano je u mnogim zakonima poput Krivičnog zakona FBiH, Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Porodičnog zakona FBiH, Zakona o zabrani diskriminacije BiH, Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, Zakona o radu FBiH i mnogih drugih zakona. Osim toga, Bosna i Hercegovina je potpisnica mnogobrojnih međunarodnih konvencija koje zabranjuju psihičko nasilje.

Međutim, najveći problem psihičkog nasilja jeste njegovo neprepoznavanje od strane žrtve, a često i od strane počinioca. Otežavajuća okolnost za naše podneblje je i to što se neki oblici tradicionalnih ponašanja koja imaju naznake nasilja smatraju normalnim.

Pored toga, i psihičko nasilje kao i svaki drugi oblik nasilja, u kontekstu zakonskih radnji, potrebno je i dokazati, što je u slučajevima psihičkog nasilja dosta teško.

S druge strane, mnogobrojne studije dokazuju kako psihičko nasilje ostavlja daleko teže i dugotrajnije posljedice na zdravlje i kvalitet života žrtve nego što je to slučaj sa drugim oblicima nasilja.

U širokom spektru ponašanja koja spadaju u kategoriju psihičkog nasilja nalazi se svaka primjena psihičke prinude na fizički ili psihički integritet druge osobe, svako postupanje koje može prouzrokovati psihičku bol, prouzrokovanje straha, osjećaja lične ugroženosti i povrede dostojanstva, potom verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja, uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja kao što su pokušaj kontroliranja nečijeg ponašanja ili izolacija osobe od drugih ljudi. U psihičko nasilje spadaju i različiti oblici ekonomskog nasilja poput finansijske kontrole gdje nasilnik onemogućava žrtvu da upravlja vlastitim finansijama, oduzima joj novac ili zabranjuje rad.

Većina slučajeva psihičkog nasilja događa se u krugu porodice i prijatelja što dodatno otežava žrtvi da takvo nasilje prepozna i prizna te u konačnici na njega adekvatno reagira.

U vremenu kada je tolerancija na fizičko nasilje izuzetno niska, psihičko nasilje je sve učestalije te se često naziva i batinama 21. stoljeća. Djeca, mladi i žene posebno su ranjive kategorije kada je u pitanju psihičko nasilje.

Oko 36% mladih općine Ilidža vjerovatno ne bi prepoznali psihičko nasilje ili nisu sigurni da bi prepoznali ovaj oblik nasilja.

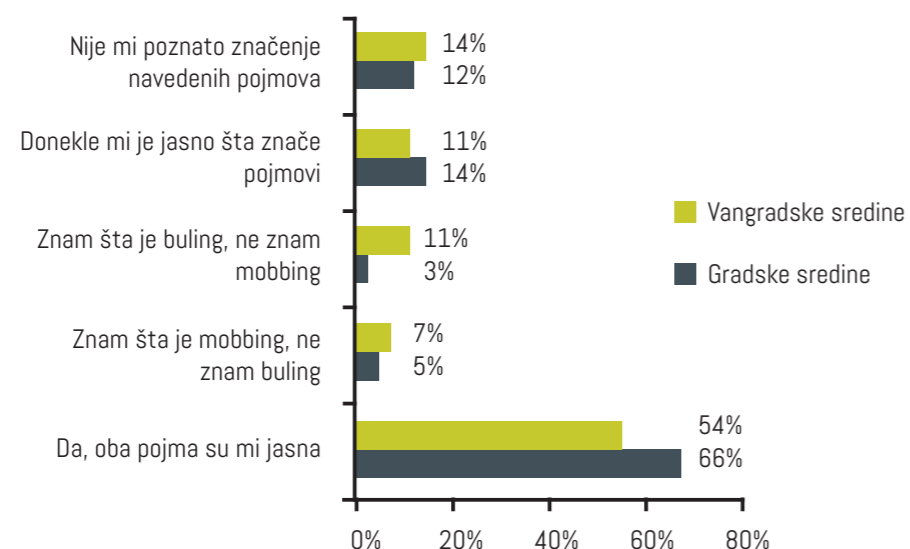
Tabela 33. Prepoznavanje psihičkog nasilja

Možete li prepoznati psihičko nasilje?	Gradske sredine	Vangradske sredine	Muškarci	Žene	Ukupno
Da, sasvim sigurno	73%	58%	61%	65%	63%
Nisam siguran da bih prepoznao	22%	24%	23%	23%	23%
Ne, vjerovatno ne bih prepoznao	3%	15%	11%	9%	10%
Ne znam	1%	4%	4%	2%	3%
Ne želim odgovoriti	1%	0%	0%	0%	0%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi iz gradskih sredina i žene nešto su sigurniji u to da bi mogli prepoznati psihičko nasilje. Kod mladih iz vangradskih sredina najveći je procent onih koji izjavljuju kako vjerovatno ne bi prepoznali psihičko nasilje te onih koji izjavljuju kako nisu sigurni da bi prepoznali ovaj oblik nasilja.

Također, mladi iz vangradskih sredina u manjoj mjeri poznaju značenja riječi mobing i buling kao specifičnih oblika psihičkog nasilja.

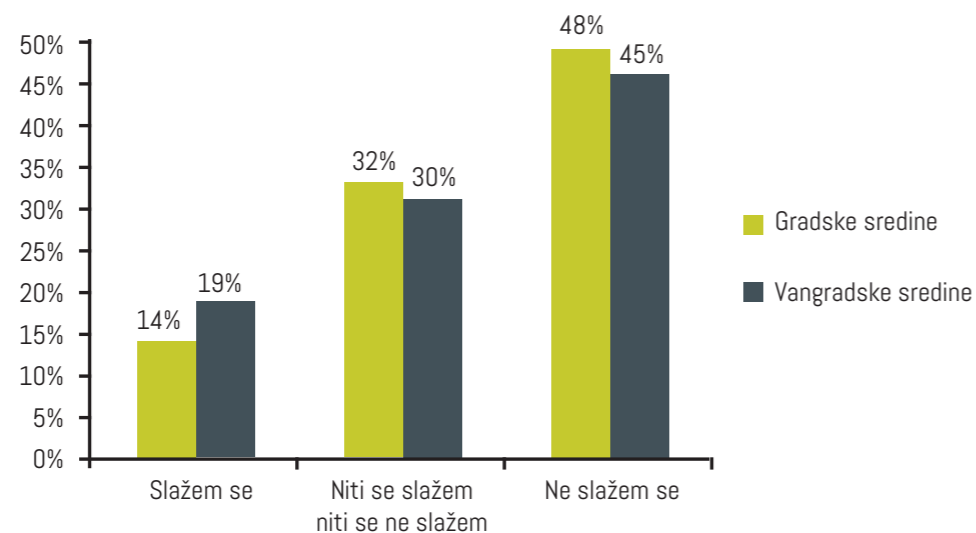
Grafikon 36. Poznavanje pojmova mobing i buling

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Globalne prijetnje

U svjetlu sve intenzivnijih globalnih prijetnji, od kojih je najučestalija prijetnja terorizma, istraživanje je uključilo i pitanje vezano za povjerenje mladih u sposobnost bh. društva da adekvatno odgovori na takve prijetnje.

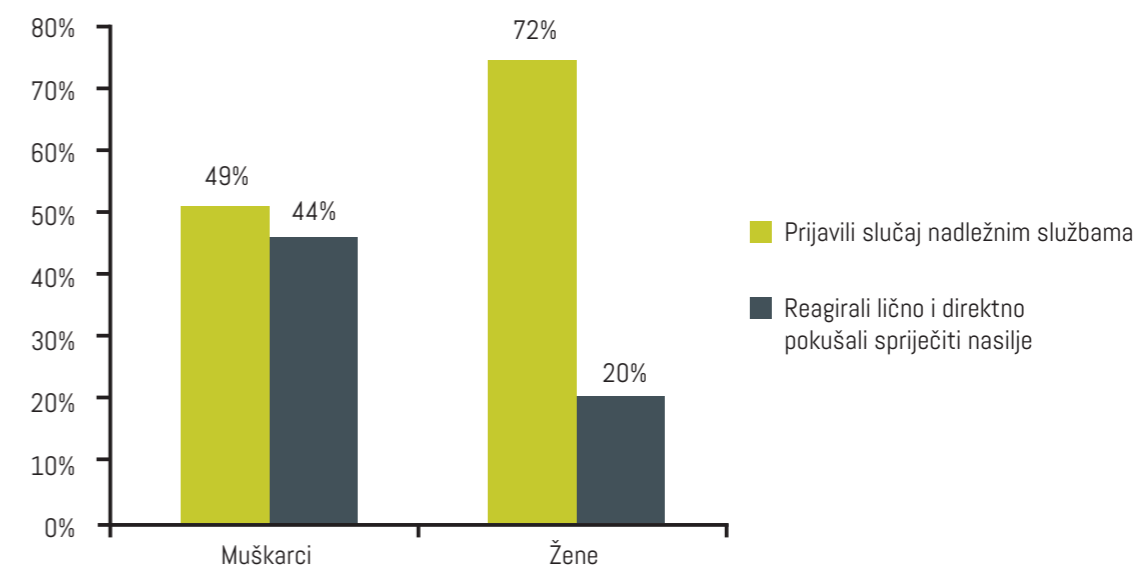
Skoro polovina mladih općine Ilidža se ne slaže sa tvrdnjom da naše društvo može adekvatno odgovoriti globalnim terorističkim prijetnjama. Značajan je udio mladih koji nemaju izgrađeno mišljenje o ovom pitanju, a tek 17% mladih vjeruje kako naše društvo može adekvatno odgovoriti na globalne prijetnje terorizma. Oko 4% mladih smatra kako naše društvo uopće i nema problem sa terorizmom.

Grafikon 37. Slažete li se da naše društvo može adekvatno odgovoriti globalnim terorističkim prijetnjama?

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Odgovor na nasilje

Kada bi vidjeli da se nad nekim vrši nasilje, mladi bi uglavnom reagirali tako što bi nasilni slučaj prijavili nadležnim službama. Međutim, razlike temeljene na spolu su značajne. Muškarci bi u skoro jednakom omjeru slučaj prijavili nadležnim službama i reagirali lično te direktno pokušali spriječiti nasilje (49%:44%), dok bi djevojke u procentu od 72% slučaj prijavile, a 20% bi se i lično angažirale pokušavajući direktno spriječiti nasilje.

Grafikon 38. Reakcija na nasilje s obzirom na spol

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

U procentu od 4% kod djevojaka je prisutan i odgovor da ne bi uradile ništa jer se plaše, dok je kod muškaraca takav odgovor prisutan u manje od 1%.

Djevojke su, svakako, prema mišljenju ispitanika, češće žrtve nasilja nego muškarci, iako i kod ovog pitanja postoje značajne razlike bazirane na spolu. Djevojke smatraju da su žene žrtve nasilja češće nego što su to muškarci, dok je za 12% niži procent muškaraca koji misle isto.

Tabela 34. Percepcija nasilja nad ženama i muškarcima

	Muškarci	Žene	Ukupno
Da, nasilje se češće vrši nad ženama	69%	81%	75%
Ne, nasilje je jednako zastupljeno kod oba spola	25%	14%	20%
Ne znam	6%	3%	5%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

ANALIZA REZULTATA
ISTRAŽIVANJA POTREBA I PROBLEMA
MLADIH SA PODRUČJA OPĆINE ILIDŽA

OPĆINA ILIDŽA

Institut za
razvoj mladih KULT

MLADI.ORG

